بەشێک لە وتارو بابەتەکانی

هاوڕێ حوسێن نازدار

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe

پێڕست

١- گرینگیی سیستمی دێموکراتیکی فیدراڵ لە دابینکردنی مافی نەتەوەکانی ئێراندا............................. ٤

٢- پێویستیی کورد لەم قۆناخەی خەبـاتی نەتەوایەتیدا.. ٩

٣- مەبەست لە هەڵبژاردنی ئازادو دێموکراتیک.. ١٢

٤- پێویستیی پێکهێنانی بەرەی کوردستانی لە ئێران... ١٤

٥- شوڤێنیزمی فارس حاشا لە بوون و مافی نەتەوە ستەملێکراوەکانی ئێران دەکات............................ ١٦

٦- مەبەست لە هەڵبژاردنی ئازادو دێمۆکراتیک.. ١٩

٧- پێویستیی کورد لەم قۆناخەی خەباتی نەتەوایەتیدا.. ٢٢

٨- بیرو رێبازی شەهید دوکتۆر سەعید شەرەفکەندی هەردەم لەگەشەو درەوشانەوە دایە....................... ٢٥

٩- دیکتاتۆرەکان، پێشێلکارانی سەرەکیی مافەکانی مرۆڤن.. ٢٨

١٠- تایبەتمەندییە بەرزەکانی مرۆڤ.. ٣٠

١١- ئازادیی ئەقڵ و ئەندیشەی مرۆڤ لەکۆت وبەندی خورافات، نەریت، ئایدیۆلۆژی و دیکتاتۆری............. ٣٢

١٢- گرینگیی ئازادی لە ژیانی مرۆڤ و کۆمەڵگادا.. ٣٥

١٣- یەکگرتوویی و یەکبوونەوەی بنەماڵەی گەورەی دێموکرات لە بەرژەوەندی کورد دایە..................... ٣٨

١٤- گرینگی رۆڵی راگەیەنە گشتییەکان لە جیهانی ئەمڕۆدا... ٤٠

١٥- د.قاسملوو، رێبەرێکی دێموکرات و سیمای بەرزی مرۆڤایەتی.. ٤٣

١٦- تایبەتمەندییە بەرزەکانی شەهید دوکتور قاسملوو... ٤٦

سەرچاوە
Serchawe

١٧- گوڵبژێرێک لە تایبەتمەندییەکانی شەهید د. سەعیدشەرەفکەندی.......................... ٤٩

١٨- کۆماری کوردستان، یەکەم حکومەتی مودێرنی کوردی.. ٥١

١٩- سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران لە ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٥٧ی هەتاوی دا.................................. ٥٤

٢٠- هەڵبژاردنی ئازاد و دێموکراتیک.. ٥٧

٢١- شۆڤێنیزمی فارس، نکۆڵی لە "مان و مافی" نەتەوە ستەملێکراوەکان دەکات.................................. ٥٩

٢٢- جیاوازی نێوان فێدراڵیزم و کۆنفێدراڵیزم.. ٦٢

٢٣- گرینگی پێکهێنانی بەرەی کوردستانی ڕۆژهەڵات.. ٦٤

٢٤- ٣٢هەمین ساڵرۆژی تێرۆرکرانی مامۆستا حەسەن شیوەسەلی.. ٦٦

٢٥- ١٦ی سەرماوەز، ڕۆژی ڕێزگرتن لە کەمئەندامانی ڕەوتی خەباتی ڕەوای گەلەکەمان.......................... ٦٨

٢٦- پێشمەرگە باسکی بەهێزی گەلە.. ٦٩

سەرچاوە
Serchawe

گرینگیی سیستمی دێموکراتیکی فیدراڵ لە دابینکردنی مافی نەتەوەکانی ئێراندا

مێژووی هاوچەرخی ئێران گەواهی دەدا کە بیرۆکەی نەتەوەسازیی ئێرانی، لە رەوتی شۆڕشی مەشروتە دا گەرا دادەنێ و لە دایک دەبێ و تیۆریزە دەکرێ و لە سەردەمی دیکتاتۆری رەزاشا دا پراکتیزەکردنی شوڤێنیزمی ئێرانی دەبێت بە سیاسەتی فەرمیی رێژیمی پەهلەوی. رەزاشا بە پلان و بەرنامەی پێشتردارێژراو و بە شێوەی سیستماتیک پرۆژەی نێوەندگەرایی دەست پێدەکا، زمانی فارسی بە زمانی فەرمیی خوێندن و نووسین و کاروباری سیاسی و ئیداری و دەوڵەتی رادەگەیەنێ و زمانی نەتەوەکانی دیکە لە کاروباری ئیداری و پەروەردە پەراوێز دەخات، رێگە لە پێشکەوتن و گەشە کردنی "جۆراوجۆریی زمانی" و فرە کولتووری دەگرێ، پێکهاتەی دیمۆگرافی و جوغرافیایی هێندێک لەو شاروناوچانەی کە نەتەوەیەکی غەیرە فارس تێیدا زۆرینەیە تێکدەدا، ناوی هێندێک لە شار و گوندەکان دەگۆڕێ، رێورەسم و جل و بەرگی نەتەوەکانی غەیرە فارس قەدەغە دەکا، بە گوێرەی بەرژەوەندی شوڤێنیزمی ئێرانی دەست لە مێژووی کۆن و نوێی گەلانی ئێران وەردەدا و دەیان پیلانی دیکە بۆ تواندنەوە و سڕینەوە و لە نێوبردنی فرە چەشنی و فرەشوناسی و شوێنەواری نەتەوەکانی غەیرە فارس دەگێڕێ. لە لایەکی دیکەوە هەموو ئیمکانات و دەسەڵاتی رێژیمی پەهلەوی وەگەڕ دەخات بۆ بنیاتنانی یەک کولتوور، یەک زمان، یەک سیستمی پەروەردەیی، دەوڵەتێکی تاکانە و یەکدەست، خەڵکێکی یەکدەست و سەرەنجام دروستکردنی نەتەوەی ئێران و سەپاندنی شوڤێنیزمی مەزنیخوازی نەتەوەی فارس.

بیرۆکەی شوڤێنیزمی ئێرانی بوو بە سەرچاوەی سەرەکیی کێشە و ململانێیەکی ناڕەوا لە نێوان نەتەوەی فارس و نەتەوە ستەملێکراوەکان، کێشەیەک کە رەزاخان بەکردەوە دەستی پێکرد و حەمەرەزاشای کوڕی درێژەی پێدا و تەنانەت شەڕی دووەمی جیهانی و شۆڕشی ١٣٥٧ی گەلانی ئێران نەیتوانی کۆتایی پێ بێنێ و لە چوارچێوەی پێشوودا مایەوە و رێژیمی کۆماری ئیسلامیش بە شێوەیەکی دیکە و بە کەڵک وەرگرتن لە ئایدیۆلۆژیی ئیسلامی درێژەی پێدا و تا هەنووکە بەردەوامە.

ئێران لە زۆربەی نزیک بە تەواوی مێژووی هاوچەرخی خۆیدا، بە شێوەی دەسەڵاتی ناوەندی سەرەڕۆ و پاوانخواز بە رێوە چووە و نەتەوەی فارس خاوەنی هەموو ئیمکانات و سەرمایە و دەسەڵاتێک بووە و بە شێوازی جۆراوجۆر نەتەوەکانی دیکەی ئێرانی چەوساندونەتەوە، یەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی وڵاتی ئێران، گرفتی

ئاڵوگۆڕنەکردنی دەسەڵات بە شێوەی ئاشتیخوازانە و دیموکراتیک بووە، کێشەی نەگۆڕینی دەسەڵاتدارن و دانەبەزینی ئەسپی سەرکێشی سەرۆک، ئەم کێشە دزێو و بێزراوەیە کە بۆتە ماکە و مەیدانی توندوتیژی و زەبر و زەنگ و کودەتا و جەنگ. وڵاتی ئێران لە ئەزموونی راپەرین، شۆڕش، هەوڵدان بۆ کودەتا، شەڕی پارتیزانی، بزووتنەوەی سیاسی و کۆمەڵایەتی رادیکاڵ و مانگرتن و خۆپێشاندان دا خاوەنی پلە و پێگەیەکی بەرزە، لە راستیدا بەشێکی بەرچاو لە مێژووی مۆدێرنی ئێران لە رەوتی تێکۆشان و ئەزموونی سیاسی کۆمەڵایەتی دا بریتیە لە دووپاتبوونەوەی لێکدابڕانە بەردەوامەکان و زنجیرە هەوڵ و خەباتێکی بێ ئاکام لە پێناوی گەیشتن بە ئازادی و دێموکراسی و مافی نەتەوایەتی.

بە درێژایی مێژووی مۆدێرنی ئێران، شوڤێنیستە ئێرانییەکان بە مەبەستی بە تاکانە هێشتنەوە و بە هەمیشەیی کردنی دەسەڵاتی سەرەڕۆیانەی نەتەوەی فارس و "تکۆڵی" کردن لە شوناسی نەتەوەکانی دیکەی ئێران بە پلان و پیلانی جۆراوجۆر هەوڵیانداوە ئەو گوتارە ناڕاست و نارەوایە بسەلمێنن و بچەسپێنن کە ئەو نەتەوانەی ئێران کە رەچەڵەکی "ئاریایی"یان هەیە بەشێکن لە نەتەوەی فارس و ئەو نەتەوانەش کە رەچەڵەکی "ئاڵتایی و سامی"یان هەیە ئێرانی نین. ئەوەی ئێستاش شوڤێنیستە چەپ و راست و دەسەڵاتدار و بێ دەسەڵاتەکانی ئێران دەیانهەوێ لە باشترین حاڵەتدا سەپاندنی ناسیونالیزمی ساختەیی ئێرانە لە بیچم و فورمێکی دیکەدا.

شایانی باسە کە هەمیشە فاکتۆر و هۆکارە ناوچەیی و نێونەتەوەییەکان لە سەر فۆرم و شێوەی سیستمی حکومەتی و چارەنووسی سیاسیی وڵاتی ئێران کاریگەری چارەنووس سازیان بووە، ئەگەر لە سەدەی رابردوودا دەوڵەتە داگیرکەر و زلهێزەکان بەگوێرەی بەرژەوەندیی خۆیان پشتیوانیان لە حکومەتێکی ناوەندی یەکدەست و سەرەڕۆی ئێرانی دەکرد، لە بارودۆخی ئەمڕۆ و لە سەردەمی بە جیهانی بووندا دەوڵەتی سەرەڕۆی نەتەوەیی بەو شێوەیە کە شوڤێنیستەکانی ئێران دەیانهەوێ جێگای لێژە، چونکە زلهێزەکانی جیهان بەرژەوەندییان لە بوونی حکومەتێکی ناوەندگەرا و دیکتاتۆر و مەزنیخوازی ئێرانی لە ناوچەکەدا نیە. لە لایەکی دیکەوە کۆمەڵگای جیهانیش سەبارەت بە کاروباری ناوخۆیی وڵاتان، شەڕە ناوخۆییەکان، مافی دیاری کردنی چارەنووسی نەتەوەکان بە دەستی خۆیان وەک رابردوو چاوەدێرێکی بێ دەنگ و بێ هەڵوێست نیە. ئێران وڵاتێکی پان و بەرینە و خاکێکی رووبەرفراوانی هەیە، کۆمەڵگای ئێران لە رووی نەتەوایەتی،ئێتنیکی، زمانی،ئایینی و کولتوورییەوە پێکهاتەیەکی فرەچەشنە، واتە نەتەوەکانی فارس، تورک، کورد، عەرەب، بەلووچ ، تورکمەن و کەمایەتییەکانی ئەرمەنی، ئاسۆری و ژمارەیەک زمان و زاراوەی ناوچەیی وەک: لوڕی، گیلەکی، مازەنی، قەشقایی، ئەفشاری و پێڕەوانی ئایینی جیاواز وەک مەسیحی، یەهوودی، بەهایی، ئێزیدی، زەردەشتی و ئیسلامی (شیعە و سوننی) لە ئێراندا دەژین. لە ئاکامی

هەڵسەنگاندنی دیمۆگرافیی نەتەوایەتی ئێران، دەگەینە ئەو راستییە کە شەش نەتەوەی جیاواز لە ئێراندا دەژین و هیچ نەتەوەیەک بە تەنیا ناتوانێ ئیدیعا بکا کە لە ئێراندا زۆرینەیە، هەر نەتەوەیەک تەنیا لە سەر زەوی باب و باپیرانی و لە چوارچێوەی هەرێمی خۆیدا زۆرینەیە، تەنانەت نەتەوەی فارسیش لە بەرابەر کۆی نەتەوەکانی دیکەی ئێران زۆرینەی رەهای نیە، هەر نەتەوەیەکیش کێشەی نەتەوایەتی خۆی هەیە. لە پێکهاتەیەکی ئاڵۆز و فرەچەشنی ئەوتۆدا کێشە و پرسە گرینگەکانی نەتەوەکانی ئێران بە دەوڵەتێکی تاک پێکهاتە و یەکدەست چارەسەر ناکرێن، چونکە سروشتی پێکهاتەی دەوڵەت ـ نەتەوەی نێوەندگەرا بەرهەمهێنەری توتالیتاریزمە کە ناتەبایی بنچینەیی لەگەڵ فرەچەشنی و مافی کەمینە جۆراوجۆرەکان دا هەیە.

ئەوە راستییەکی حاشاهەڵنەگرە کە نەتەوەکانی ئێران هەزاران ساڵە نیشتەجێی خاکی خۆیانن، شوناسی کولتووری و نەتەوایەتی دەوڵەمەند و ویژدانی بە کۆمەڵی مێژوویی دوور و درێژیان هەیە و خاوەنی راستەقینەی وڵاتی ئێرانن، بەڵام بە پێی یاساکانی (رابردوو و ئێستای) دەسەڵاتدارانی شوڤینیستی ئێرانی، نەتەوەکانی غەیرە فارس وەکوو نەتەوە بە فەرمیی نەناسراون و خاوەنی هیچ ماف و ئیمتیازێکی نەتەوایەتی نین. دیارە نەتەوە و کەمینەجۆراوجۆرەکانی ئێران ئەمڕۆکە زیاتر لە رابردوو وشیاریی سیاسی و هەستی نەتەوایەتیان بەرز بۆتەوە و بە تاقیکردنەوە بۆیان دەرکەوتووە کە پرسی ئایین و ئاییزا کێشەی سەرەکیی گەلانی ئێران نیە، بەڵکوو ئەوە مەسەلەی نەتەوایەتییە کە بڕبڕەی پشتی کێشەی پێکەوە ژیانی کۆمەڵگای ئێرانە و هەتا ئەو کێشەیە بە شێوەی دادپەروەرانە و دێموکراتی و فیدراڵی چارەسەر نەکرێ ئەو وڵاتە رووی ئاشتی و ئاسوودەیی بە خۆیەوە نابینێ.

دێموکراسی تەنیا هەڵبژاردنێک نیە کە جاروبار رێک دەخرێ و بەرێوەدەچێ، بەڵکوو رێزگرتنە لە مرۆڤ و بەها مرۆڤایەتییەکان و پێوەرە جیهانییەکانی مافی مرۆڤ، رێز گرتنە لە مافی سەربەخۆیی بڕیاردان و ئازادی لە هەڵبژاردنی جۆری بڕیاردانی مرۆڤ، واتە یاسامەند و نەهادینە بوونی ماف و ئەرک و حومەتی تاک، کۆ، کەمینە، زۆرینە و پێکهاتە جۆراوجۆرەکان و خەڵک بە گشتی و دەستەبەر بوونی لە یاسای بنچینەیی وڵاتدا، دێموکراسی کولتووری وتووێژ کردن، لێک تێگەیشتن، یەکتر قبووڵ کردن، حەوانەوە و پێکەوە گونجانی بەرژەوەندی و بیروبۆچوون و دەنگ و رەنگە جیاوازەکانە. لە یاسای بنچینەیی حکومەتی دێموکراتیکدا چوارچێوە و سنووری سەلاحییەت و ماف و ئەرکی سێ دەسەڵاتی سەرەکیی؛ یاسا دانان، راپەڕاندن و دادوەری بەڕوونی دیاری دەکرێن، بنیادە سەرەکییەکانی دەوڵەتی بە پێی یاسا بە پاراستنی مافی مرۆڤ پابەند دەکرێن. بۆ ئەوەی حکومەتی دێموکراتیک هاوسەنگی لەنێوان ماف و ئەرکی دەوڵەت و خەڵک و ئۆپۆزیسیوندا پێک بێنێ و بە باشی کار بکا، پێویستی بە دامەزراوەی پتەو، دادوەری سەربەخۆ، دامودەزگای چاوەدێری و لێپرسینەوە، دەستەی

دەستپاکی بە دەسەڵات و چالاک، کۆمەڵگای شارستانی و ڕێکخراوە مەدەنی و جەماوەرییەکانی سەربەخۆ و میدیای ئازاد و بەرپرس هەیە.

هێندێک کەس و لایەنی شوڤێنیستی ئێرانی بە مەبەستی پاراستنی دەسەڵاتی تاکانەی نەتەوەی فارس و حاشاکردن لە مافی نەتەوە ستەملێکراوەکان، دەڵێن لە ئێرانێکی دێموکراتیکدا ئەگەر ڕێز لە مافی مرۆڤ بگیردرێ و هەموو تاکێک خاوەنی "مافی یەکسانی هاووڵاتی" بێ، ئەقوامی ئێرانی بە مافەکانیان دەگەن، بەم چەشنە شوناس ومافی نەتەوە ستەملێکراوەکان تا ئاستی ماف و شوناسی "قەومی" کەم و بچووک دەکەنەوە و مافی مرۆڤ سنووردار دەکەن بە مافی تاکە کەسی و مافی نەتەوایەتی لە چوارچێوەی پێناسەی مافی مرۆڤ دێننە دەر. لە ڕاستیدا دێموکراسی لەسەر بناخەی "مافی یەکسانی هاووڵاتی" لە وڵاتێکدا دابین و دەستەبەر دەبێ کە دەوڵەتی مۆدێرن لە یەک نەتەوە پێکهاتبێ و دەوڵەت و نەتەوە پێکەوە بگونجێن و ئەگەر جیاوازی شوناسیشی تێدا بێ بە شێوەی ئارەزومەندانە و دادپەروەرانە چارەسەر کرابێ. لە وڵاتێکی فرە نەتەوەی وەک ئێران کە کێشەی شوناسە جیاوازەکان بە چارەسەر نەکراوی ماوەتەوە دێمۆکراسی "بە بێ دابەشکردنی سەروەری و دەسەڵات" لە باشترین حاڵەتدا بەرهەمهێنەری دیکتاتۆریی زۆرینەیە و نەتەوە ستەملێکراوەکانی ئێران ئامادە نین بۆ دێموکراسییەکی ڕووت و سادەی لیبراڵی بەستراوە بە ڕەوایی تاکەکەسی چاوپۆشی لە مافەنەتەوایەتییەکانیان بکەن.

ئەوە ڕاستە کە لە جیهانی ئەمڕۆدا دێموکراسی یەکێک لە پێداویستییە سەرەکییەکانی ژیانی هەر کۆمەڵگایەکە، بەڵام چاوەڕوانییەکی لە ڕادەبەدەرە ئەگەر پێمان وابێ کە لە کۆمەڵگایەکی فرە نەتەوەدا دێموکراسی بە تەنیا هەموو کێشەکان چارەسەر دەکا، دێمۆکراسی و فیدراڵیزم دوو شێوە بەڕێوەبەری لێکدابڕاو نین و پیوەندیی دوولایەنەیان پێکەوە هەیە و دەتوانن بە شێوەی دوولایەنە خزمەت بە یەکتر بکەن، دێمۆکراسی هەوێنی سەرەکیی و گرینگترین ڕیسای دامەزرانی سیستمی فیدراڵییە، لە ڕاستیدا فیدراڵیزم لە سەرەتاوە بە دێموکراسی دەست پێدەکا و خۆ دەگرێ و بەرەبەرە سەقامگیر دەبێ، فیدراڵیزم بە سنوورداركردنی دەسەڵاتی زۆرینە ڕێگە لە دیکتاتۆریی زۆرینە دەگرێ و دەبێتە هۆی گەشەکردن و پەرەسەندن و کامڵبوونی دێموکراسی. بە لەبەرچاوگرتنی پێکهاتەی حەشیمەتی ئێران، فیدراڵیزم دەتوانێ باشترین جۆری دێموکراسی کە لە گەڵ سروشت و تایبەتمەندیی و پێویستییەکانی ئەو وڵاتەدا بگونجێ وەدی بێنێ، فیدراڵیزم ڕێکارێکی هاوچەرخ و مۆدێرنە و هەر وەک بۆ هەموو وڵاتانی فرەچەشن و فرە نەتەوەی دونیا سیستمێکی شیاوە، بۆ چارەسەرکردنی کێشە نەتەوایەتی و تاکە کەسییەکانی وڵاتی ئێرانیش گونجاوترین سیستمە.

لە ئێرانی دوای رووخانی کۆماری ئیسلامیدا، بۆ ئەوەی ماف و ئازادیی نەتەوە و کەمینە و پێکهاتە جیاوازەکان دابین و دەستەبەر بکرێ و دێمۆکراسی و فیدرالیزم بۆ هەر نەتەوەیەک بە کەڵک و پڕ بەرهەم بێ و پرۆسەی دێموکراتیزاسیون و پێشکەوتن و گەشەکردنی کۆمەڵگا رەوتی سروشتیی خۆی بپێوێ و ئاشتی و ئاسایش و ئاسوودەیی لە وڵاتدا سەقامگیر و بەردەوام بێ، پێویستە وڵاتی ئێران بە سیستمێکی دێموکراتیکی فیدراڵ لەسەر بناخەی نەتەوەیی و جوغرافیایی بەڕێوە بچێ، چونکە ئەم سیستمە بەشداری هەموو نەتەوە و پێکهاتە جیاوازەکان لە بەڕێوەبردنی وڵاتدا دەستەبەر دەکا، خاوەنی رێکاری بەڕێوەبردنی دەڤەرە فرەنەتەوەییەکانە و میکانیزمی دابین و دەستەبەرکردنی مافی کەمایەتییەکانی لە چوارچێوەی هەرێمەکاندا تێدایە، لە راستیدا سەروەری و حوکمڕانیی هاوبەش و دەسەڵاتداریەتیی دوولایەنە لە نێوان حکومەتی ناوەندی (فیدراڵ) و هەرێمەکان دابین دەکا و پێوەندیی نێوان دوو ئاستی دەسەڵات بە شێوەیەک دادەڕێژێ و رێک دەخات کە رێز لە سەربەخۆیی یەکتر بگرن و لە بەرامبەر مافەکانی یەکتردا بەرپرسیار و وڵامدەر بن و هەر نەتەوەیەکیش کە لە سەر زەوی باب و باپیرانی و لە چوارچێوەی هەرێمی خۆیدا زۆرینە بێ خاوەنی هەرێمی سیاسی تایبەتی خۆی بێت. ئەم شێوە بەڕێوەبەرییە، لەسەر بنەمای دێموکراسی و دادپەروەری هاوسەنگییەکی ئاشتیخوازانەی ئەوتۆ لە نێوان نەتەوە و کەمینە و پێکهاتەکاندا پێک دێنێ کە نەتەوەی زۆرینە نەتوانێ حاشا لە شوناس و کیانی نەتەوەکانی دیکە بکات، هەروەها رێگە نادا کە پێکهاتەی یەک یان دوو نەتەوەی زۆرینە ببێتە هۆی دواکەوتوویی و لە پەراوێزدامانەوەی نەتەوەکانی دیکە و پرسی نەتەوایەتی لە گوتاری ئاڵۆز و پڕ کێشەی " کەمایەتی ـ زۆرایەتی" رزگار دەکات و بەم چەشنە بە دێموکراتیک و فیدراڵیزەکردنی کۆمەڵگا، مافە نەتەوایەتی و تاکەکەسییەکانی گەلانی ئێران دابین و دەستەبەر دەکا.

رێکەوتی: ١٣ی مای ٢٠١١

پێویستیی کورد لەم قۆناخەی خەباتی نەتەوایەتیدا

لە سەدەکانی رابردوودا ئایدیۆلۆژیای رەهاگەرا و نەگۆڕ و لایەنگرانی نەریت، بە شێوازی جۆراوجۆر بیر و زەینی خەڵکیان چەواشە کردووە و زیانی گەورەیان بە زانست و پێشکەوتنی کۆمەڵگای کوردستان گەیاندووە. بەشێک لە پەیڕەوانی ئایدیۆلۆژییە غەیرە ئایینییەکان هەوڵیان داوە کە "شتە روون و ئاشکرا و راستییە رێژەییەکان وەک رەها و نەگۆڕ و مقدس" بەسەر خەڵکدا بسەپێنن و لە لایەکی دیکەشەوە بەشێک لە پەیڕەوانی ئایدیۆلۆژییە ئایینییەکان بە هۆی بیر و بۆچوونی خورافی و پڕ لە وەهم، تان و پۆی ئەقڵ و ئەندیشەی مرۆڤی کوردیان لەگەڵ ئەفسانەکان لێک ئالاندووە و ئاوێتەی یەکتریان کردووە، ژیان و مەرگی مرۆڤی کوردیان بە هۆی ئەفسانەکانەوە راڤە کردووە و لە ئاکامدا ترس و سیحر و جادوو و خورافات بوونەتە هۆی ئەوە کە مرۆڤی کورد نەتوانێت ژیرانە زانست و تێگەیشتنی واقعی خۆی بۆ باش کردنی ژیانی بەکار بێنێ.

لە سەدەی بیست و یەکەمدا کە سەردەمی دەسەڵاتی زانیاریی و سەروەری ئەقڵ و سێکۆلاریزم و هەمەڕەنگی و فرەلایەنی و ئازادی دژەکان و بیروڕای جیاوازە، مافی "دوا حوکمی رەها و نەگۆڕ" بۆ هیچ فەلسەفە، ئەندیشە، ئایین، ئایدیۆلۆژی و تێز و دەسەڵاتێک بۆ هەمیشە پارێزراو و دەستەبەر نابێ.

ئەو بیر و ئەندیشانەی کە سەرکوت و سڕینەوەی بیر و بۆچوون و دەنگ و رەنگە جیاوازەکان بە "پیرۆز و رەوا بزانن" دژی ئازادی و مافەکانی مرۆڤن هەر بۆیە جێگەیان لێژ و تەمەنیان کورت دەبێ. ئەو بیر و بۆچوونانەش کە زادەی پێویستییەکانی سەرکەوتن و چەسپاندنی ئەقڵانییەتو سەروەری گەل و ئازادی کۆمەڵگا بن، کاریگەر و شوێندانەر دەبن و درێژە بە رەوایی رێژەیی خۆیان دەدەن.

نەتەوەی کورد، بۆ بنبڕ کردنی بیر و ئەندیشەی کۆنەپەرستانە و چەقبەستوو و ئەفسانەیی، بۆ سڕینەوەی شوێنەواری نالەباری ئایدیۆلۆژیای رەهاگەرا و نەگۆڕ، پێویستیی بە ئەقڵ و ئەندیشەی ئازاد و رێژەیی، بیری رەخنەیی، رەخنەگریی ئازا، رەخنەی بنیاتنەر، لێکۆڵەری واقعبین و بەتوانا و داهێنەر، دامەزراوە و سەرچاوەی زانستی و لێکۆڵینەوەی بەهێز و چالاک، دامەزراوەی راگەیاندنی سەربەخۆ و ئازاد و ئازا و بەرپرس هەیە.

ئێمە لە هەزارەی سێهەم و لە چاخی بە جیهانی بوونی زانیاری و لە سەردەمێکی تێکچڕژاوی پێکەوە بووندا دەژین، کەلە ئاکامی بە جیهانی بوونی پێوەندییە مۆدێرنەکان، خەڵکی سەرانسەری دنیا لە سیستمی جیهانی زانیاریدا بەشدارن، پیشەسازی راگەیەنەکان بە شێوەیەکی خێرا تێکەڵ بە رەوتی جیهانگەرایی بووە، راگەیەنە گشتییەکان پێشکەوتن و گەشە کردنیان کردۆتە ماخولیای مرۆڤ و بەردەوام بە جیهانی زەینی مرۆڤ فۆرم و شێوازی نوێ دەدەن، کات و شوێنیان چڕ کردوونەتەوە، جیهانیان کردۆتە گوندێکی بچووک، بوونەتە چاو و گوێی کۆمەڵگا و دەنگ و باس و زانیاری بە هەموو کەس و هەموو لایەک دەگەیەنن.

میدیا جیهانییەکان بەرفراوانتر لە سنوور و چوارچێوە نەتەوەییەکان چالاکی دەکەن و سنووری نەتەوەیی دەوڵەتەکانیان بەزاندووە و بە تێکشکانی سانسۆڕی جۆراوجۆر دەسەڵاتی دیکتاتۆرەکانیان خستۆتە ژێر گوشار، ئەو دەرفەتەیان بۆ نەتەوە بێ دەوڵەتەکان و کەمایەتییە نەتەوەیی و سیاسییەکان رەخساندووە کە پەرە بە کولتووری خۆیان بدەن و بۆ گەیشتن بە ئاوات و ئامانجەکانیان بە شێوازی جۆراوجۆر خەبات بکەن.

لە جیهانی ئەمڕۆدا دەوڵەتی سەرەڕۆی نەتەوەی بەو شێوەیە کە دیکتاتۆرە شۆڤێنیستەکان دەیانهەوێ جێگای لێژە و کۆمەڵگای جیهانیش سەبارەت بە کاروباری نێوخۆیی وڵاتان، شەڕە ناوخۆییەکان، مافی دیاری کردنی چارەنووسی نەتەوەکان بە دەستی خۆیان وەک رابردوو چاوەدێرێکی بێ دەنگ و بێ هەڵوێست نییە.

سەدەی بیست و یەکەم، دەورانی هاوسەنگی ناسەقامگیرە، دەورانی گۆڕانی سنوورە نەتەوەییەکان و "تێپەڕین لە پۆلێنبەندییە سنوورییەکان" بەرەو وڵاتگەلی فرە نەتەوەییە، یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەم سەدەیە جیاوازی نەتەوەییە. لەم سەدەیەدا کوردستان خاوەنی تەواوی تایبەتمەندییەکانی هاوسەنگی ناسەقامگیر دەبێ و "بیری نەتەوەخوازی کوردی" لە دەقی جیهانبینی کوردی دادەنرێ و لە چوارچێوەی سنوورە دەستکردەکان زیاتر دەڕوا و تەشەنە دەکاتە سەر تەواوی کوردستان.

لەم سەردەمەدا پێویستە، تەوەری سەرەکیی خەبات و تێکۆشانی گەلی کورد هزری نەتەوەخوازی و پێناسەی نەتەوەیی، بەرژەوەندی نەتەوەیی، سەروەری نەتەوەیی، ئاسایشی نەتەوەیی و سەلماندن و چەسپاندنی مافی دیاری کردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد بێ.

لەم بارودۆخەدا پێویستە، نەتەوەی کورد لە سیاسەتی واقعبینانە و ریئالیستی پەیڕەوی بکات، بۆ هەلومەرجی

سەرچاوە
Serchawe

دیاریکراو هەڵسەنگاندن و لێکدانەوەی دیاری کراوی هەبێ، خوێندنەوەی دروستی بۆ بالانسی هێز و هاوکێشە سیاسییەکان و پێکهاتە و رووداوە جۆراوجۆرە ناوچەیی و جیهانییەکان هەبێ، بەگوێرەی هەلومەرجی گونجاو لە هەموو شێوەکانی خەبات و دەرفەتە سیاسییە ناوچەیی و جیهانییەکان کەڵک وەرگرێ، میکانیزم و رێکارەکانی خەبات بەپێی پێویست بگۆڕێ، بەها و پرەنسیپە دێمۆکراتیکەکان نوێژەن بکاتەوە، پەرە بە پێوەندییە نیشتمانییەکان بدات، پێوەندییەکانی لەگەڵ نەتەوەکانی دراوسێ و گەلانی ناوچە بەهێز بکات، دیپلۆماسی نێونەتەوەیی بەربڵاو و بەهێزتر بکات و پێوەندیی لەگەڵ زلهێزە بڕیار بەدەستەکانی جیهان پتەوتر بکات.

پێویستە لە پێناوی بەرز و بەهێزتر کردنی وشیاری و ئیرادەی یەکگرتوویی سیاسی و هەستی نیشتمانپەروەری و سەلماندنی شوناسی نەتەوەیی کورد، بە شێوازی جۆراوجۆر و شێلگیرانە خەبات بکرێ بۆ ساخ کردنەوە و یەکلایی و بەرجەستە کردنەوەی بەها و هێما نەتەوەییەکانی وەک: ئالا و رەمز و سروودی نەتەوەیی، جێژنی نەتەوەیی، رۆژی نەتەوەیی، ساڵی کوردی، رۆژی شەهیدانی کوردستان.

دیارە کە بۆ پراکتیزە کردن و چەسپاندن و سەرکەوتنی بەشێک لەم ئامانج و ئەرکانە، دەبێ هزر و زمان و بڕیار و گوتاری هاوبەش و یەکگرتووی سیاسی هەبێ کە ئەوەش بە پێکهێنان و وەکار کەوتنی بەرەیەکی دێمۆکراتیک و فرەچەشن و یەکگرتووی کوردستان دابین دەکرێ و دێتە دی.

رێکەوتی: ١٢ی مای ٢٠١١

مەبەست لە هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیک

ستەمێکی گەورە کە دیکتاتۆرەکان لە هاونیشتمانیانی خۆیانی دەکەن ئەوەیە کە ڕێگەی بەشداری ئازادانە لە هەڵبژاردنو بڕیاردان لە چارەنووسی خۆیانیان لێدەبەستن. دیکتاتۆرەکان بە مەبەستی داپۆشینی سیمای دزێوو دژەئینسانی خۆیانو بە هەمیشەیی کردنی تەمەنی دەسەڵاتەکەیان جاروبار جلوبەرگی دیموکراسی لەبەر دەکەنو هەڵبژاردنی ساختەییو کارتۆنی ڕێکدەخەنو کایە بە هەستو سۆزی خەڵک دەکەن، لە حاڵێکدا لەبەر ئەوەی کە تەمەنی دەسەڵاتیان دیاریکراو نیە بە شێوەیەکی ڕاستەقینە دەرەتان بە خەڵک نادەن کە لە ڕێگەی هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیکو بێ توندوتیژی، هەم لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیان دەستیان هەبێو هەم ئەو ئاڵوگۆڕە کە دەیانهەوێ بەدیبێنن.

لە جیهانی ئەمڕۆدا، دیموکراسی شتێک نیە کە تەنیا تایبەت بە هێندێک کەسو چەند وڵات بێ بەڵکوو هەر کەسو هەر وڵاتێک مافی هەیە کە لەو دەسکەوتە مرۆڤایەتییە کەڵک وەرگرێ. گەوهەرو نێوەڕۆکی دیموکراسی بە ڕەچاوکردنی مافی کەمینە سەقامگیرو پتەوو بەهێز دەبێ. کەمینە دەبێ ئەو شانسو دەرەتانەی هەبێ کە ببێتە زۆرینە، یان ئەگەر ئیمکانی ئەوە نەبوو، دەبێ مافی یەکسانی بدرێتێ بۆ بەشداری کردن لە سیاسەتو بەڕێوەبەری وڵاتدا. بە ڕەچاوکردنو جێبەجێکردنی پرەنسیپەکانی دیموکراسیو "بنەمای دادپەروەرانەی کەمینەو زۆرینە" ڕێگە دەگیرێ لە بە لاڕێداچوونو کێشرانی ئیرادەی زۆرینە بەرەو دیکتاتۆریو بە ڕێژەیەکی بەرچاو تەناهیو ئاشتی کۆمەڵایەتی سەقامگیرو دەستەبەر دەبێ.

هەڵبژاردن یەکێک لە بنەما سەرەکییەکانی دیموکراسییەو پێوەندی ڕاستەوخۆو پتەوی بە ئازادییەوە هەیە. یان بە دەربڕینێکی تر دەتوانین بڵێن ئازادی پێشمەرجی مانا پەیداکردنی هەڵبژاردنە. ئەگەر هەڵبژاردن بریتی بێت لە دەرخستنی ئیرادەی مرۆڤ سەبارەت بە بابەتێکی دیاریکراو، ئەوا بە بێ هەبوونی ئازادی، ئەو هەڵبژاردنە مانای نابێت، چوونکە ئیرادەی ڕاستەقینەی مرۆڤ لە ئازادیو ئازادبوونی ئەو مرۆڤەدا دەردەکەوێو دەتوانێ خۆی نیشان بدات. مافی هەڵبژاردن بریتیە لە مافی سەربەخۆیی لە بڕیاردانو ئازادی لە جۆری بڕیاردانی مرۆڤ لە چارەنووسی خۆیو کۆمەڵگاکەی. مافێکی سروشتی، مەدەنیو سیاسی هەر مرۆڤێکە کە ئازادانە بیروباوەڕ، دین، کار، هاوسەر، شوێنی نیشتەجێ بوونو حکوومەتی وڵاتی خوی هەڵبژێرێ.

سەرچاوە
Serchawe

هەڵبژاردن گرینگترین مافو ئەرکی هاووڵاتییە کە لەسەر بنەمای تاک پێکهاتووە چوونکە تاک دەکات بە خاوەنی بڕیاردانو کەسایەتیو بەرپرسایەتی بۆ دروست دەکاتو ویستوخواستە هاوبەشەکانی تاکەکان یەکدەخاتو دەبێتە هۆی ئەوە کە تاک لە بەرامبەر چارەنووسی داهاتووی کۆمەڵگاکەی هەست بە بەرپرسایەتی بکات.
لە هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیکدا، هاووڵاتیان لە بارودۆخو کەشێکی لەبارو گونجاودا بە شێوەیەکی ئازاد، نهێنی، راستەوخۆ، گشتی، یەکسانو دادپەروەرانە بڕیارو دەنگ دەدەن. بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە بە گوێرەی یاسا مافی دەنگدانیان هەیە شانسو دەرەتانی "وەک یەک" دابینو دەستەبەر دەکرێو مافی هەڵبژاردنو خۆپاڵاوتن لە کەس زەوت ناکرێ، هیچ کەسو گرووپو لایەنێک بە هۆی جیاوازی بیروباوەڕ، رەگەز، ئایین، قەومو نەتەوەوە پەراوێز ناخرێو هەڵاواردنی لە سەر بەڕێوە ناچێ. هەر هاووڵاتیەک تەنیا خاوەنی یەک دەنگەو کەس بەهۆی بارودۆخی ئابووریو کۆمەڵایەتی مافی تایبەتو جیاوازی لە کەسانی دیکە نیە.

لە هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیکدا پاڵێوراوو لیستی رەنگاوڕەنگ بە پرۆژەو پلانی روونو ئاشکرا لە ململانێی هەڵبژاردندا بەشداری دەکەنو دەرفەتیان پێدەدرێ کە بە گوێرەی یاسا بۆ راگەیاندنی پرۆژەو بەرنامەکانیان دەستیان بە ئامرازەکانی راگەیاندن رابگاتو کەڵکیان لێ وەرگرن. ئامرازەکانی راگەیاندنی گشتی لە سەر پاڵێوراوان و پرۆژەکانیان و یاساکانی هەڵبژاردن و پێشێل کردنی یاساکانی پێوەندیدارو تایبەتمەندییەکانی شوێنو شێوەی دەنگدان زانیاری پێویست بە هاووڵاتیان رادەگەیەنن. دەوڵەت ئاسایشو تەناهی هەڵبژاردنەکە دابینو دەستەبەر دەکاتو هەر چەشنە گوشارێک لە لایەن حکوومەت یان هەر گرووپو لایەنێک رەواییو یاسایی بوونی هەڵبژاردنەکە دەخاتە مەترسییەوە. کۆمیسیۆنی هەڵبژاردن کە دامەزراوەیەکی سەربەخۆو جێی متمانەی لایەنە سیاسییەکانو هاووڵاتیانە بە مافو دەسەڵاتی تەواو هەڵبژاردنەکە بەڕێوە دەباتو پاکو بێگەردبوونی پرۆسەکە دەسەلمێنێو رایدەگەیەنێ.

هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیک رەوتێکی مەدەنییانەو ئاشتیخوازانەیە کە رێگەچارەی بەدەر لە توندوتیژی بۆ چارەسەرکردنو کەم کردنەوەی کێشەو گرفتە کۆمەڵایەتیو سیاسییەکان دابین دەکاتو دەرفەتێکی لەبار بۆ هاووڵاتیان پێکدێنێ کە نوێنەرانی جێی باوەڕی خۆیان هەڵبژێرنو متمانە بە دەسەڵاتی سیاسی داهاتوویان بدەنو بەرپرسایەتی کاروباری وڵاتیان پێ بسپێرنو سێ دەسەڵاتی یاسادانان، جێبەجێکردنو دادوەری نۆژەن بکەنەوەو جێگۆڕکێ لە دەسەڵاتدا بکەنو بەم چەشنە لە پێناوی ژیانێکی باشترو خزمەتگوزاری زۆرترو گەشەو پێشکەوتنی نیشتمانەکەیان، بڕیار لە چارەنووسی خۆیانو کۆمەڵگاکەیان دەدەن.

رێکەوتی: ٢٥ی سێپتەمبەری ٢٠١٢

پێویستیی پێکهێنانی بەرەی کوردستانی لە ئێران

بەرە پەیمانێکە کە لەودا هێز و لایەنە سیاسییەکان بە شێوەی ئازادانە و دڵخوازانە لە سەر بناغەی بەرژەوەندی هاوبەش بۆ گەیشتن بە یەک یان چەند ئامانجێکی دیاریکراو رێککەوتنێکی هاوبەش لە نێوان خۆیاندا دەبەستن و سەرەڕای پاراستنی شوناسی پێشووی خۆیان شوناسێکی گشتگیری نوێ بە نێوی بەرە پێک دێنن.

لە بارودۆخی ئەمرۆدا کۆڕ و کۆمەڵ و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان پتر لە رابردوو باس لە پێکهێنانی بەرەی کوردستانی ئێران وەک پێویستییەکی سیاسیو هەنگاوێکی گرینگ لە رەوتی بزووتنەوەی نەتەوەیی ـ دێموکراتیکی کوردستان دەکەن و لەو باوەڕەدان کە پێکهێنانی بەرە ئەوەندە گرینگ و پڕبایەخە کە ناکرێ و نابێ گیر و گرفت و کۆسپەکان رێگای لێ بگرن.

لەم پێوەندییەدا پێویستە هێز و لایەنە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران پێداچوونەوە بەو بۆچوون و هەڵوێستانەیاندا بکەنەوە کە لە رابردوودا بوونەتە کۆسپی سەر رێگای پێکهێنانی بەرە و ئازایانە و راشکاوانە و بە نیازپاکی و بە گیانی هەست کردن بە بەرپرسیارێتی نەتەوەیی و بە پلاتفۆڕم و رێکاری گونجاو و روون و شەفاف و بە وتووێژی بنیاتنەر کاری جیددی بکەن بۆ لێک نزیک کردنەوەی روانگە و بۆچوونە جیاوازەکانیان لە پێناو پێکهێنانی بەرەیەکی فرەچەشن و یەکگرتوو و دێموکراتیک دا.

مەبەست لە پێکهێنانی بەرەی کوردستانی ئێران ئەوەیە کە بۆ گەیشتن بە مافە رەواکانی گەلەکەمان هەموو هێزو توانای حیزب و لایەنە سیاسیەکانی کوردستان بخرێتە سەریەک بۆ رووخاندنی کۆماری ئیسلامی ئێران و بەدیهێنانی ئەو بەرنامەو ئامانجانەی کە هێزو لایەنەکان پێکەوە گەڵاڵەی دەکەن، خەباتێکی هاوبەش و یەکگرتوو و شێلگیرانە بکرێ.

ئەوە راستییەکی حاشاهەڵنەگرە کە بۆ گەیشتن بە بەشێک لە ئامانجەکانی نەتەوەکەمان دەبێ وشیاری و ئیرادەو بیرو بڕیار و زمان و گوتاری یەکگرتووی سیاسی هەبێ کە پێکهێنان و وەکارکەوتنی بەرەی کوردستانی لەم پێناوەدا کاریگەری گرینگی هەیە، بەرەی کوردستانی دەبێتە دینامیزمی خەباتی یەکگرتووی هێز و لایەنە

سەرچاوە
Serchawe

سیاسییەکان و لەگەڵا پێشوازی خەڵکی کوردستان بەرەوڕوو دەبێ، وشیاری نەتەوایەتی و هەستی نیشتمانپەروەری بەهێز دەکات، هیوا و هێز و ورەی خەڵک بەرز دەکاتەوە، بەدبینی سیاسی لە نێو لایەنە سیاسییەکاندا کەمڕەنگ و لاواز دەکات و باوەڕ بەیەکتر کردن و یەکریزی لە نێو خەڵکو خەباتگێڕاندا پتەوتر دەکات و گەشبینی و وتووێژی سەردەمیانەو بنیاتنەر دەبێت بە شێوازێکی باش بۆ پێکەوە ژیانی ئاشتیخوازانەی لایەنە سیاسییەکان و خەڵکی کوردستان، لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بە یەکریزی و یەک هەڵوێستی و ئیرادەی یەکگرتووی سیاسی و بەهێز و سەنگی زیاتر لەگەڵا لایەنە بیانی و ئێرانییەکان وتووێژ و هەڵسوکەوت دەکەن و لە ئاستی نێونەتەوەیشدا قورسایی و ئیعتباری کوردستان و خەباتە رەواکەی بەرچاوتر دەبێ و پێشوازی زیاتری لێدەکرێ.

بۆ مان و بەردەوام بوونی کار و تێکۆشانی بەرە پێویستە؛ فرەچەشنیو یەکگرتوویی لە ناو بەرەدا پارێزراو بێ، سنووری ماف و ئەرک و دەسەڵاتی ئەندامانی بەرە روون و دیاریکراو بێ، سەربەخۆیی سیاسی و تەشکیلاتی لایەنە پێکهێنەرەکانی بەرە پارێزراو بێ، رێگە لە پاوانخوازی و سەرەڕۆیی هەر ئەندامێکی بەرە بگیرێ، هەموو ئەندامانی بەرە تێگەیشتنێکی هاوبەشیان بۆ پیرە و پرۆگرامی بەرە هەبێ و بە کردەوە پێبەندی رێوشوێن و بڕیارەکانی بەرە بن.

بەرەی کوردستانی پێویستە لە سەر بناغەی پرەنسیپ و بنەما سەرەکییەکانی ئازادی، دێموکراسی، مافی مرۆڤ، مافی نەتەوەکان، دادپەروەری کۆمەڵایەتی و سێکۆلاریزم پێک بێت و لایەنە پێکهێنەرەکانی دەبێ باوەڕی قووڵیان بە پلۆرالیزمی سیاسی و جۆراوجۆری و فرەلایەنی و هەمەڕەنگی و ئازادی رادەربڕین و پێکەوە ژیانی ئاشتیخوازانە و چارەسەرکردنی کێشە و گرفتەکان لە رێگای وتووێژی هێمنانە و بنیاتنەر هەبێ و بۆ پراکتیزەکردنی، خەباتی جیددی بکەن.

بەرەی کوردستانی ئێران پێویستە بۆ بارودۆخی دیاریکراو لێکدانەوەی دیاریکراوی هەبێ و خوێندنەوەی دروست و واقعبینانەی بۆ کێشە و پرسە سیاسییەکان و رووداو دیاردە و پێکهاتە جۆراوجۆرەکان هەبێ و لە پێناو دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا لە هەموو شێوە رەواکانی خەبات کەڵکی پێویست وەرگرێ.

رێکەوتی: ٨ی نۆڤەمبەری ٢٠١٢

سەرچاوە
Serchawe

شوڤێنیزمی فارس حاشا لە بوون و مافی نەتەوە ستەملێکراوەکانی ئێران دەکات

ئێران لە زۆربەی نزیک بە تەواوی مێژووی هاوچەرخی خۆیدا، بە شێوەی دەسەڵاتی ناوەندی سەرەڕۆ و پاوانخواز بەڕێوە چووە و نەتەوەی فارس خاوەنی هەموو ئیمکانات و سەرمایە و دەسەڵاتێک بووە و بە شێوازی جۆراوجۆر نەتەوەکانی دیکەی ئێرانی چەوساندونەتەوە، یەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی وڵاتی ئێران، گرفتی ئاڵوگۆڕ نەکردنی دەسەڵات بە شێوەی ئاشتیخوازانە ودێمۆکراتیک بووە کە بۆتە ماکە و مەیدانی توندوتیژی و زەبر و زەنگ و کودەتا و جەنگ. وڵاتی ئێران لە ئەزموونی راپەڕین، شۆڕش، هەوڵدان بۆ کودەتا، شەڕی پارتیزانی، بزووتنەوەی سیاسیی و کۆمەڵایەتی رادیکاڵ و مانگرتن و خۆپیشاندان دا خاوەنی پلە و پێگەیەکی بەرزە، لە راستیدا بەشێکی بەرچاو لە مێژووی مۆدێرنی ئێران لە رەوتی تێکۆشان و ئەزموونی سیاسی کۆمەڵایەتی دا بریتیە لە دووپاتبوونەوەی لێکدابڕانە بەردەوامەکان و زنجیرە هەوڵا و خەباتێکی بی ئاکام لە پێناوی گەیشتن بە ئازادی و دێموکراسی و مافی نەتەوایەتی.

مێژووی هاوچەرخی ئێران گەواهی دەدا کە بیرۆکەی نەتەوەسازیی ئێرانی، لە رەوتی شۆڕشی مەشروتە دا گەرا دادەنێ و لە دایک دەبێ و تیۆریزە دەکرێ و لە سەردەمی دیکتاتۆری رەزاشادا پراکتیزە کردنی شوڤێنیزمی ئێرانی دەبێت بە سیاسەتی فەرمیی رژێمی پەهلەوی. رەزاشا بە پلان و بەرنامەی پێشتر دارێژراو و بە شێوەی سیستماتیک پرۆژەی نێوەندگەرایی دەست پێدەکا، زمانی فارسی بە زمانی فەرمیی خوێندن و نووسین و کاروباری سیاسی و ئیداری و دەوڵەتی رادەگەیەنێ و زمانی نەتەوەکانی دیکە لە کاروباری ئیداری و پەروەردە پەراوێز دەخات، رێگە لە پێشکەوتن و گەشە کردنی "جۆراوجۆریی زمانی" و فرە کولتووری دەگرێ، پێکهاتەی دیمۆگرافی و جوغرافیایی هێندێک لەو شار و ناوچانەی کە نەتەوەیەکی غەیرە فارس تێیدا زۆرینەیە تێکدەدا، ناوی هێندێک لە شار و گوندەکان دەگۆڕێ، رێورەسم و جل و بەرگی نەتەوەکانی غەیرە فارس قەدەغە دەکا، بە گوێرەی بەرژەوەندی شوڤێنیزمی ئێرانی دەست لە مێژووی کۆن و نوێی گەلانی ئێران وەردەدا و دەیان پیلانی دیکە بۆ تواندنەوە و سڕینەوە و لە نێوبردنی فرە چەشنی و فرەشوناسی و شوێنەواری نەتەوەکانی غەیرە فارس دەگێڕێ. لە لایەکی دیکەوە هەموو ئیمکانات و دەسەڵاتی رژێمی پەهلەوی وەگەڕ دەخات بۆ بنیاتنانی یەک کولتوور، یەک زمان، یەک سیستمی پەروەردەیی، دەوڵەتێکی تاکانە و یەکدەست، خەڵکێکی یەکدەست و سەرەنجام دروستکردنی نەتەوەی ئێران و سەپاندنی شوڤێنیزمی مەزنیخوازی نەتەوەی فارس.

سەرچاوە Serchawe

بیرۆکەی شوڤێنیزمی ئێرانی بوو بە سەرچاوەی سەرەکیی کێشە و ململانێیەکی ناڕەوا لە نێوان نەتەوەی فارس و نەتەوە ستەملێکراوەکان، کێشەیەک کە ڕەزاخان بەکردەوە دەستی پێکرد و حەمەرەزاشای کوڕی درێژەی پێدا و تەنانەت شەڕی دووەمی جیهانی و شۆڕشی ١٣٥٧ی گەلانی ئێران نەیتوانی کۆتایی پێ بێنێ و لە چوارچێوەی پێشوودا مایەوە و ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیش بە شێوەیەکی دیکە و بە کەڵک وەرگرتن لە ئایدیۆلۆژیی ئیسلامی درێژەی پێدا و تا هەنووکە بەردەوامە.

بە درێژایی مێژووی مۆدێرنی ئێران، شوڤێنیستە ئێرانییەکان بە مەبەستی بە تاکانە هێشتنەوە و بە هەمیشەیی کردنی دەسەڵاتی سەرەڕۆیانەی نەتەوەی فارس و "نکۆڵی" کردن لە شوناسی نەتەوەکانی دیکەی ئێران بە پلان و پیلانی جۆراوجۆر هەوڵیانداوە ئەو گوتارە ناڕاست و ناڕەوایە بسەلمێنن و بچەسپێنن کە ئەو نەتەوانەی ئێران کە ڕەچەڵەکی "ئاریایی"یان هەیە بەشێکن لە نەتەوەی فارس و ئەو نەتەوانەش کە ڕەچەڵەکی "ئاڵتایی و سامی"یان هەیە ئێرانی نین. ئەوەی ئێستاش شوڤێنیستە چەپ و ڕاست و دەسەڵاتدار و بێ دەسەڵاتەکانی ئێران دەیانهەوێ لە باشترین حاڵەتدا سەپاندنی ناسیونالیزمی ساختەیە لە بیچم و فورمێکی دیکەدا.

هێندێک کەس و لایەنی شوڤێنیستی ئێرانی بە مەبەستی پاراستنی دەسەڵاتی تاکانەی نەتەوەی فارس و حاشاکردن لە مافی نەتەوە ستەملێکراوەکان، دەڵێن لە ئێرانێکی دێموکراتیکدا ئەگەر ڕێز لە مافی مرۆڤ بگیردرێ و هەموو تاکێک خاوەنی "مافی یەکسانی هاووڵاتی"بێ، ئەقوامی ئێرانی بە مافەکانیان دەگەن، بەم چەشنە شوناس ومافی نەتەوە ستەملێکراوەکان هەتا ئاستی ماف و شوناسی "قەومی" کەم و بچووک دەکەنەوە و مافی مرۆڤ سنووردار دەکەن بە مافی تاکە کەسی و مافی نەتەوایەتی لە چوارچێوەی پێناسەی مافی مرۆڤ دێنە دەر.

لە ڕاستیدا دێمۆکراسی لەسەر بناخەی "مافی یەکسانی هاووڵاتی" لە وڵاتێکدا دابین و دەستەبەر دەبێ کە دەوڵەتی مۆدێرن لە یەک نەتەوە پێکهاتبێ و دەوڵەت و نەتەوە پێکەوە بگونجێن و ئەگەر جیاوازی شوناسیشی تێدا بێ بە شێوەی ئارەزوومەندانە و دادپەروەرانە چارەسەر کرابێ. لە وڵاتێکی فرە نەتەوەی وەک ئێران کە کێشەی شوناسە جیاوازەکان بە چارەسەر نەکراوی ماوەتەوە دێمۆکراسی "بە بێ دابەشکردنی سەروەری و دەسەڵات" لە باشترین حاڵەتدا بەرهەمهێنەری دیکتاتۆریی زۆرینەیە و نەتەوە ستەملێکراوەکانی ئێران ئامادە نین بۆ دێموکراسییەکی ڕووت و سادەی لیبراڵی بەستراوە بە ڕەوایی تاکەکەسی چاوپۆشی لە مافە نەتەوایەتییەکانیان بکەن.

ئەوە راستییەکی حاشاهەڵنەگرە کە نەتەوەکانی ئێران هەزاران ساڵە نیشتەجێی خاکی خۆیانن، شوناسی کولتووری و نەتەوایەتی دەوڵەمەند و ویژدانی بە کۆمەڵی مێژوویی دوور و درێژیان هەیە و خاوەنی راستەقینەی وڵاتی ئێرانن، بەڵام بە پێی یاساکانی (رابردوو و ئێستای) دەسەڵاتدارانی شوڤینیستی ئێرانی، نەتەوەکانی غەیرە فارس وەکوو نەتەوە بە فەرمیی نەناسراون و خاوەنی هیچ ماف و ئیمتیازێکی نەتەوایەتی نین. دیارە نەتەوە و کەمینە جۆراوجۆرەکانی ئێران ئەمڕۆکە زیاتر لە رابردوو وشیاریی سیاسی و هەستی نەتەوایەتیان بەرز بۆتەوە و بە تاقیکردنەوە بۆیان دەرکەوتووە کە پرسی ئایین و ئایینزا کێشەی سەرەکیی گەلانی ئێران نیە، بەڵکوو ئەوە مەسەلەی نەتەوایەتییە کە بڕبڕەی پشتی کێشەی پێکەوە ژیانی کۆمەڵگای ئێرانە و هەتا ئەو کێشەیە بە شێوەی دادپەروەرانە و دێمۆکراتی و فیدراڵی چارەسەر نەکرێ ئەو وڵاتە رووی ئاشتی و ئاسوودەیی بە خۆیەوە نابینێ.

ڕێکەوتی: ٧ی فێبریوێری ٢٠١٣

سەرچاوە
Serchawe

مەبەست لە هەڵبژاردنی ئازادو دیمۆکراتیک

ستەمێکی گەورە کە دیکتاتۆرەکان لە هاونیشتمانیانی خۆیانی دەکەن، ئەوەیە کە ڕێگەی بەشداریی ئازادانە لە هەڵبژاردنو بڕیاردان لە چارەنووسی خۆیانیان لێدەبەستن.

دیکتاتۆرەکان بە مەبەستی داپۆشینی سیمای دزێوو دژی ئینسانی خۆیانو بە هەمیشەیی کردنی تەمەنی دەسەڵاتەکەیان، جاروبار جلوبەرگی دیمۆکراسی لەبەر دەکەنو هەڵبژاردنی ساختەیی‌و کارتۆنی ڕێک دەخەنو کایە بە هەستو سۆزی خەڵک دەکەن، لە حاڵێکدا لەبەر ئەوەی کە تەمەنی دەسەڵاتیان دیاریکراو نییە بە شێوەیەکی ڕاستەقینە دەرەتان بە خەڵک نادەن کەلە ڕێگەی هەڵبژاردنی ئازادو دیمۆکراتیکو بێ توندوتیژی، هەم لە دیاری کردنی چارەنووسی خۆیان دەستیان هەبێ‌و هەم ئەو ئاڵوگۆڕە کە دەیانهەوێ بەدی بێنن. لە جیهانی ئەمڕۆدا، دیمۆکراسی شتێک نییە کە تەنیا تایبەت بە هێندێک کەس‌و چەند وڵات بێ بەڵکوو هەر کەس‌و هەر وڵاتێک مافی هەیە کە لەو دەسکەوتە مرۆڤایەتییە کەڵک وەرگرێ. گەوهەرو نێوەڕۆکی دیمۆکراسی بە ڕەچاو کردنی مافی کەمینە سەقامگیرو پتەوو بەهێز دەبێ. کەمینە دەبێ ئەو شانس‌و دەرەتانەی هەبێ کە ببێتە زۆرینە، یان ئەگەر ئیمکانی ئەوە نەبوو، دەبێ مافی یەکسانی بدرێتێ بۆ بەشداری کردن لە سیاسەت‌و بەڕێوەبەری وڵاتدا.

بە ڕەچاو کردنو جێبەجێ کردنی پرەنسیپەکانی دیمۆکراسی‌و "بنەمای دادپەروەرانەی کەمینەو زۆرینە" ڕێگە دەگیرێ لە بە لاڕێدا چوونو کێشرانی ئیرادەی زۆرینە بەرەو دیکتاتۆری‌و بە ڕێژەیەکی بەرچاو تەناهی‌و ئاشتیی کۆمەڵایەتی سەقامگیرو دەستەبەر دەبێ. هەڵبژاردن یەکێک لە بنەما سەرەکییەکانی دیمۆکراسییەو پێوەندی ڕاستەوخۆو پتەوی بە ئازادییەوە هەیە.

یان بە دەربڕینێکی‌تر دەتوانین بڵێین ئازادی، پێشمەرجی مانا پەیدا کردنی هەڵبژاردنە.

ئەگەر هەڵبژاردن بریتی بێت لە دەرخستنی ئیرادەی مرۆڤ سەبارەت بە بابەتێکی دیاریکراو، ئەوا بە بێ هەبوونی ئازادی، ئەو هەڵبژاردنە مانای نابێت، چونکە ئیرادەی ڕاستەقینەی مرۆڤ لە ئازادی‌و ئازاد بوونی ئەو مرۆڤەدا دەردەکەوێ‌و دەتوانێ خۆی نیشان بدات.

مافی هەڵبژاردن بریتییە لە مافی سەربەخۆیی لە بڕیاردانو ئازادی لە جۆری بڕیاردانی مرۆڤ لە چارەنووسی خۆیو کۆمەڵگاکەی. مافێکی سروشتی، مەدەنیو سیاسی هەر مرۆڤێکە کە ئازادانە بیروباوەڕ، دین، کار، هاوسەر، شوێنی نیشتەجێ بوونو حکوومەتی وڵاتی خوی هەڵبژێرێ. هەڵبژاردن گرینگترین مافو ئەرکی هاووڵاتییە کە لەسەر بنەمای تاک پێکهاتووە، چونکە تاک دەکات بە خاوەنی بڕیاردانو کەسایەتیو بەرپرسایەتیی بۆ دروست دەکاتو ویستو خواستە هاوبەشەکانی تاکەکان یەک دەخاتو دەبێتە هۆی ئەوە کە تاک لە بەرامبەر چارەنووسی داهاتووی کۆمەڵگاکەی هەست بە بەرپرسایەتی بکات.

لە هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیکدا، هاووڵاتییان لە بارودۆخو کەشێکی لەبارو گونجاودا بە شێوەیەکی ئازاد، نهێنی، راستەوخۆ، گشتی، یەکسانو دادپەروەرانە بڕیارو دەنگ دەدەن.

بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە بەگوێرەی یاسا مافی دەنگدانیان هەیە شانسو دەرەتانی "وەک یەک" دابینو دەستەبەر دەکرێو مافی هەڵبژاردنو خۆپاڵاوتن لە کەس زەوت ناکرێ، هیچ کەسو گرووپو لایەنێک بە هۆی جیاوازی بیروباوەڕ، رەگەز، ئایین، قەومو نەتەوەوە پەراوێز ناخرێو هەڵاواردنی لەسەر بەڕێوە ناچێ.

هەر هاووڵاتییەک تەنیا خاوەنی یەک دەنگەو کەس بەهۆی بارودۆخی ئابووریو کۆمەڵایەتی مافی تایبەتو جیاوازی لە کەسانی دیکە نییە. لە هەڵبژاردنی ئازادو دیموکراتیکدا پاڵێوراوو لیستی رەنگاوڕەنگ بە پرۆژەو پلانی روونو ئاشکرا لە ململانێی هەڵبژاردندا بەشداری دەکەنو دەرفەتیان پێدەدرێ کە بەگوێرەی یاسا بۆ راگەیاندنی پرۆژەو بەرنامەکانیان دەستیان بە ئامرازەکانی راگەیاندن رابگاتو کەڵکیان لێ وەرگرن. ئامرازەکانی راگەیاندنی گشتی لەسەر پاڵێوراوانو پرۆژەکانیانو یاساکانی هەڵبژاردنو پێشێل کردنی یاساکانی پێوەندیدارو تایبەتمەندییەکانی شوێنو شێوەی دەنگدان، زانیاریی پێویست بە هاووڵاتیان رادەگەیەنن.

دەوڵەت ئاسایشو تەناهی هەڵبژاردنەکە دابینو دەستەبەر دەکاتو هەر چەشنە گوشارێک لەلایەن حکوومەت، یان هەر گرووپو لایەنێک رەواییو یاسایی بوونی هەڵبژاردنەکە دەخاتە مەترسییەوە.

کۆمیسیۆنی هەڵبژاردن کە دامەزراوەیەکی سەربەخۆو جێی متمانەی لایەنە سیاسییەکانو هاووڵاتییانە بە مافو دەسەڵاتی تەواو هەڵبژاردنەکە بەڕێوە دەباتو پاکو بێگەرد بوونی پرۆسەکە دەسەلمێنێو رایدەگەیەنێ. هەڵبژاردنی ئازادو دیمۆکراتیک رەوتێکی مەدەنییانەو ئاشتیخوازانەیە کە رێگەچارەی بەدەر لە توندوتیژی بۆ

سەرچاوە
Serchawe

چارەسەر کردنو کەم کردنەوەی کێشەو گرفتە کۆمەڵایەتیو سیاسییەکان دابین دەکاتو دەرفەتێکی لەبار بۆ هاووڵاتییان پێکدێنێ کە نوێنەرانی جێی باوەڕی خۆیان هەڵبژێرنو متمانە بە دەسەڵاتی سیاسی داهاتوویان بدەنو بەرپرسایەتی کاروباری وڵاتیان پێ بسپێرنو سێ دەسەڵاتی یاسادانان، جێبەجێ کردنو دادوەری نۆژەن بکەنەوەو جێگۆڕکێ لە دەسەڵاتدا بکەنو بەم چەشنە لە پێناوی ژیانێکی باشترو خزمەتگوزاری زۆرترو گەشەو پێشکەوتنی نیشتمانەکەیان، بڕیار لە چارەنووسی خۆیانو کۆمەڵگاکەیان دەدەن.

ڕێکەوتی: ١ی مای ٢٠١٣

سەرچاوە
Serchawe

پێویستیی کورد لەم قۆناخەی خەباتی نەتەوایەتیدا

لە سەدەکانی رابردوودا ئایدیۆلۆژیای رەهاگەرا و نەگۆڕ و لایەنگرانی نەریت، بە شێوازی جۆراوجۆر بیر و زەینی خەڵکیان چەواشە کردووە و زیانی گەورەیان بە زانست و پێشکەوتنی کۆمەڵگای کوردستان گەیاندووە. بەشێک لە پەیڕەوانی ئایدیۆلۆژییە غەیرە ئایینییەکان هەوڵیان داوە کە "شتە روون و ئاشکرا و راستییە رێژەییەکان وەک رەها و نەگۆڕ و مقدس" بەسەر خەڵکدا بسەپێنن و لە لایەکی دیکەشەوە بەشێک لە پەیڕەوانی ئایدیۆلۆژییە ئایینییەکان بە هۆی بیر و بۆچوونی خورافی و پڕ لە وەهم، تان و پۆی ئەقڵ و ئەندیشەی مرۆڤی کوردیان لەگەڵ ئەفسانەکان لێک ئاڵاندووە و ئاوێتەی یەکتریان کردووە، ژیان و مەرگی مرۆڤی کوردیان بە هۆی ئەفسانەکانەوە راڤە کردووە و لە ئاکامدا ترس و سیحر و جادوو و خورافات بوونەتە هۆی ئەوە کە مرۆڤی کورد نەتوانێت ژیرانە زانست و تێگەیشتنی واقعی خۆی بۆ باش کردنی ژیانی بەکار بێنێ. لە سەدەی بیست و یەکەمدا کە سەردەمی دەسەڵاتی زانیاریی و سەروەری ئەقڵ و سێکۆلاریزم و هەمەڕەنگی و فرەلایەنی و ئازادی دژەکان و بیروڕای جیاوازە، مافی "دوا حوکمی رەها و نەگۆڕ" بۆ هیچ فەلسەفە، ئەندیشە، ئایین، ئایدیۆلۆژی و تێز و دەسەڵاتێک بۆ هەمیشە پارێزراو و دەستەبەر نابێ. ئەو بیر و ئەندیشانەی کە سەرکوت و سڕینەوەی بیر و بۆچوون و دەنگ و رەنگە جیاوازەکان بە "پیرۆز و رەوا بزانن" دژی ئازادی و مافەکانی مرۆڤن هەر بۆیە جێگەیان لێژ و تەمەنیان کورت دەبێ. ئەو بیر و بۆچوونانەش کە زادەی پێویستییەکانی سەرکەوتن و چەسپاندنی ئەقڵانییەتو سەروەری گەل و ئازادی کۆمەڵگا بن، کاریگەر و شوێندانەر دەبن و درێژە بە رەوایی رێژەیی خۆیان دەدەن. نەتەوەی کورد، بۆ بنبڕ کردنی بیر و ئەندیشەی کۆنەپەرستانە و چەقبەستوو و ئەفسانەیی، بۆ سڕینەوەی شوێنەواری نالەباری ئایدیۆلۆژیای رەهاگەرا و نەگۆڕ، پێویستیی بە ئەقڵ و ئەندیشەی ئازاد و رێژەیی، بیری رەخنەیی، رەخنەگریی ئازا، رەخنەی بنیاتنەر، لێکۆڵەری واقعبین و بەتوانا و داهێنەر، دامەزراوە و سەرچاوەی زانستی و لێکۆڵینەوەی بەهێز و چالاک، دامەزراوەی راگەیاندنی سەربەخۆ و ئازاد و ئازا و بەرپرس هەیە.

ئێمە لە هەزارەی سێهەم و لە چاخی بە جیهانی بوونی زانیاری و لە سەردەمێکی تێکچڕژاوی پێکەوە بووندا دەژین، کەلە ئاکامی بە جیهانی بوونی پێوەندییە مۆدێرنەکان، خەڵکی سەرانسەری دنیا لە سیستمی جیهانی زانیاریدا بەشدارن، پیشەسازی راگەیەنەکان بە شێوەیەکی خێرا تێکەڵ بە رەوتی جیهانگەرایی بووە، راگەیەنە گشتییەکان

پێشکەوتن و گەشە کردنیان کردۆتە ماخولیای مرۆڤ و بەردەوام بە جیهانی زەینی مرۆڤ فۆرم و شێوازی نوێ دەدەن، کات و شوێنیان چڕ کردووەتەوە، جیهانیان کردۆتە گوندێکی بچووک، بوونەتە چاو و گوێی کۆمەڵگا و دەنگ و باس و زانیاری بە هەموو کەس و هەموو لایەک دەگەیەنن. میدیا جیهانییەکان بەرفراوانتر لە سنوور و چوارچێوە نەتەوەییەکان چالاکی دەکەن و سنووری نەتەوەیی دەوڵەتەکانیان بەزاندووە و بە تێکشکانی سانسۆڕی جۆراوجۆر دەسەڵاتی دیکتاتۆرەکانیان خستۆتە ژێر گوشار، ئەو دەرفەتەیان بۆ نەتەوە بێ دەوڵەتەکان و کەمایەتییە نەتەوەیی و سیاسییەکان ڕەخساندووە کە پەرە بە کولتووری خۆیان بدەن و بۆ گەیشتن بە ئاوات و ئامانجەکانیان بە شێوازی جۆراوجۆر خەبات بکەن. لە جیهانی ئەمڕۆدا دەوڵەتی سەرەڕۆی نەتەوەی بەو شێوەیە کە دیکتاتۆرە شوڤێنیستەکان دەیانهەوێ جێگای لێژە و کۆمەڵگای جیهانیش سەبارەت بە کاروباری نێوخۆیی وڵاتان، شەڕە ناوخۆییەکان، مافی دیاری کردنی چارەنووسی نەتەوەکان بە دەستی خۆیان وەک رابردوو چاوەدێرێکی بێ دەنگ و بێ هەڵوێست نییە. سەدەی بیست و یەکەم، دەورانی هاوسەنگی ناسەقامگیرە، دەورانی گۆڕانی سنوورە نەتەوەییەکان و "تێپەڕین لە پۆلێنبەندییە سنوورییەکان" بەرەو وڵاتگەلی فرە نەتەوەییە، یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەم سەدەیە جیاوازی نەتەوەییە. لەم سەدەیەدا کوردستان خاوەنی تەواوی تایبەتمەندییەکانی هاوسەنگی ناسەقامگیر دەبێ و "بیری نەتەوەخوازی کوردی" لە دەقی جیهانبینی کوردی دادەنرێ و لە چوارچێوەی سنوورە دەستکردەکان زیاتر دەڕوا و تەشەنە دەکاتە سەر تەواوی کوردستان. لەم سەردەمەدا پێویستە، تەوەری سەرەکیی خەبات و تێکۆشانی گەلی کورد هزری نەتەوەخوازی و پێناسەی نەتەوەیی، بەرژەوەندی نەتەوەیی، سەروەری نەتەوەیی، ئاسایشی نەتەوەیی و سەلماندن و چەسپاندنی مافی دیاری کردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد بێ. لەم بارودۆخەدا پێویستە، نەتەوەی کورد لە سیاسەتی واقعبینانە و ڕێئالیستی پەیڕەوی بکات، بۆ هەلومەرجی دیاریکراو هەڵسەنگاندن و لێکدانەوەی دیاری کراوی هەبێ، خوێندنەوەی دروستی بۆ بالانسی هێز و هاوکێشە سیاسییەکان و پێکهاتە و رووداوە جۆراوجۆرە ناوچەیی و جیهانییەکان هەبێ، بەگوێرەی هەلومەرجی گونجاو لە هەموو شێوەکانی خەبات و دەرفەتە سیاسییە ناوچەیی و جیهانییەکان کەڵک وەرگرێ، میکانیزم و ڕێکارەکانی خەبات بەپێی پێویست بگۆڕێ، بەها و پرەنسیپە دێمۆکراتیکەکان نۆژەن بکاتەوە، پەرە بە پێوەندییە نیشتمانییەکان بدات، پێوەندییەکانی لەگەڵ نەتەوەکانی دراوسێ و گەلانی ناوچە بەهێز بکات، دیپلۆماسی نێونەتەوەیی بەربڵاو و بەهێزتر بکات و پێوەندیی لەگەڵ زلهێزە بڕیار بەدەستەکانی جیهان پتەوتر بکات. پێویستە لە پێناوی بەرز و بەهێزتر کردنی وشیاری و ئیرادەی یەکگرتوویی سیاسی و هەستی نیشتمانپەروەری و سەلماندنی شوناسی نەتەوەیی کورد، بە شێوازی جۆراوجۆر و شێلگیرانە خەبات بکرێ بۆ ساخ کردنەوە و یەکلایی و بەرجەستە کردنەوەی بەها و هێما نەتەوەییەکانی وەک: ئاڵا و ڕەمز و سروودی نەتەوەیی، جێژنی نەتەوەیی، ڕۆژی نەتەوەیی، ساڵی کوردی، ڕۆژی شەهیدانی کوردستان. دیارە کە بۆ پراکتیزە

کردن و چەسپاندن و سەرکەوتنی بەشێک لەم ئامانج و ئەرکانە، دەبێ هزر و زمان و بڕیار و گوتاری هاوبەش و یەکگرتووی سیاسی هەبێ کە ئەوەش بە پێکهێنان و وەکار کەوتنی بەرەیەکی دێمۆکراتیک و فرەچەشن و یەکگرتووی کوردستان دابین دەکرێ و دێتە دی.

ڕێکەوتی: ٢٨ی جوولای ٢٠١٣

سەرچاوە
Serchawe

بیرو ڕێبازی شەهید دوکتۆر سەعید شەرەفکەندی

هەردەم لەگەشەو درەوشانەوە دایە

٢٦ی خەرمانانی ساڵی ١٣٧١ی هەتاوی (بەرامبەر بە ١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢ی زایینی) لە لایەن تێرۆریستە جینایەتکارەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران،کاک دکتۆر سەعید شەرەفکەندی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و کاک فەتاح عەبدولی ئەندامی ک. ناوندی و نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات و کاک هومایون ئەردەڵان نوێنەری حیزب لە وڵاتی ئاڵمان و کاک نوری دێهکوردی تێکۆشەری ئازادیخوازی ئێرانی و دۆستی دێرینی حیزب لە ڕێستۆرانی میکۆنووسی شاری برلینی ئاڵمان شەهید کران.

شەهید بوونی د. سەعید شەرەفکەندی ئەگەر لە لایەک خەسارێکی گەورەو زەبرێکی کاریگەر بوو کە لە بزوتنەوەی میللی - دیموکراتیکی گەلی کورد بە گشتی و حیزبی دێموکرات بە تایبەتی کەوت، لە لایەکی دیکەشەوە خەسارێکی مەزن بوو کە لە بزووتنەوەی مافخوازانە و ئازادیخوازانەی گەلانی سەرانسەری ئێران کەوت. ئەو ڕووداوە گورچکبڕە لە کاتێک دا بوو کە هێشتا حیزبی دێموکرات و گەلی کورد لە ژێر زامی پڕ لە ئێش و ژانی شەهید بوونی قاسملووی نەمر دا پشتی ڕاست نەکردبۆوە.

شەهید د. سادق شەرەفکەندی،بە شاهیدی زۆر کەسایەتی ناوداری کوردو ئێرانی و جیهانی،یەکێک لە کەسایەتیە سیاسییە هەرە بە هێز و ئازاو چاو نەترس و فیداکار و ماندوویی نەناس و لێوەشاوەکانی گەلی کورد بوو.

د.سەعید دیپلۆماتێکی هەڵکەوتوو، باڵوێزێکی لێهاتووی نەتەوەی کورد بوو، واتە هەر وەک دەیزانی چ بڵێ دەیزانی چ نەڵێ، هەر وەک دەیزانی چ بنووسێ دەیزانی چ نەنووسێ،هەروەک دەیزانی چ بکا دەیزانی چ نەکات.

د.سەعید شەرەفکەندی ڕێبەرێکی باوەر بە خۆ، بە تواناو ڕچە شکێن و پێشرەو بوو، مامۆستا و سیاسەتوانێکی زاناو ڕووناکبیرو بیر کراوەو شارەزاو ژێر و وریاو ڕێئالیست بوو.

سەرچاوە
Serchawe

د.سەعید مودیرێکی بە مشوور، چالاک و پڕ کار، بە هیوا و هومێدو باوەر پێکراو بوو، ڕەخنە گرو ڕاهێنەر و داهێنەر بوو، بە نەزم و دیسیپلین بوو، خاوەن ئەخلاق و پرەنسیب و پرستیژی دێموکراتی بوو.

د.سەعید کادرێکی ڕاستگۆ، قسە لە ڕوو، ڕوو خۆش، ڕەزا سووک، خاکی و خەڵکی و بێ فیز و ڕیا بوو هەر بۆیە ببوو بە سیمای خۆشەویستی کۆمەلانی خەڵکی کوردستان.

د.سەعید کوردێکی نیشتمانپەروەر، دێموکراتێکی شۆرشگێر، مرۆڤێکی مافخواز و ئازادیخواز، دێموکراسیخواز، ئاشتیخوازو مرۆڤ دۆست بوو.

کاک سەعید لە گەڵ ئەوەی تێکۆشەرێکی سادقی نەتەوەیی بوو لە هەمانکاتدا رێبوارێکی شێلگیری ڕێگای دابین کردنی عەداڵەتی کۆمەلایەتیش بوو، باوەرێکی قووڵی بە هاوپێوەندی و هاو خەباتی گەلانی ژێر دەست و زوڵم لێکراوی ئێران هەبوو، بە کردەوە بۆ لێک نزیک کردنەوەی هێز و لایەنە سیاسیەکانی ئیران هەنگاوی هەڵێناو گیانی پیرۆزی خۆی لەم ڕێگایە دا فیدا کرد.

لە راستیدا دەتوانین بڵێین شەهید دوکتۆر سادق شەرەفکەندی جێنشینی بەر حەقی دوکتۆر قاسملوو بوو، واتە بە بوونی کاک سەعید کە لێنی بێ قاسملوویی کەمتر بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئیرانەوە دیار بوو، هەر بۆیە کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئیران بە مەبەستی بێ سەر و ڕێبەر کردنی حیزبی دێموکرات و سەر لێشێواندن و داماو کردنی بزوتنەوەی میللی - دێموکراتیکی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران و چاو ترسێن کردنی خەڵکی کوردستان، تێرۆری ڕێستورانی میکۆنووسیان بە ڕێوە برد. دیارە کە ئامانجی دوژمنانی گەلی کورد هەر وەک بە لە سێدارە دانی قازی مەحەممەد و تێرۆری قاسملووی نەمر نەهاتە دی، بە شەهید کرانی دوکتۆر سەعیدیش نایەتە دی.

دیارە هەر لە سەرەتاوە تا کۆتایی کاری دادگای میکۆنووس،کۆماری ئیسلامی ئیران بە گوشار خستنە سەر کاربەدەستانی وڵاتی ئاڵمان هەموو هەوڵێکی خۆی دا کە ڕەوتی بەرەو پێشچوونی کاری دادگا یەک بخاو یان لانی کەم بەلارێیدا بەرێ، بەڵام بە هۆی لێبراوی و جیدی بوونی دەزگای قەزایی ئاڵمان، دادگای میکۆنووس تاوانبارانی مەحکووم کردن و سزای بە سەر دا سەپاندن و "واواک"ی بە تاوانبار و هاوبەش لەم تیرۆرە دا ناساند و بە دژی عەلی فەلاحیان حوکمی دەستبەسەر کردنی نێونەتەوەیی دەر کردو حکومەتی ئیسلامی ئێرانی وەک

بڕیاردەرو فەرماندەری تێرۆرەکە ناودێر کرد.

لە کاتێکدا یادی کارە سات و تێرۆری میکۆنووس دەکەینەوە کە ڕەوا بوونی ئاوات و ئامانجەکانی گەلی کورد زیاتر و باشتر لە پێشوو بۆ کۆمەڵگای جیهانی دەر کەوتوەو بیر و ڕێباز و ئامانجی قاسملوو و شەرەفکەندیش بە بەردەوامی لە پەرەستاند و گەشە کردن و درەوشانەوە دایەو ڕۆڵەکانی حیزبی دێموکرات و گەلی کوردیش بە ئیلهام وەر گرتن و پێرەوی کردن لە ڕێبازی شەهیدان، شێلگیرانەو چالاکانە درێژە بە خەبات دەدەن. لە لایەکی دیکەشەوە سیماو ناوەرۆکی دزێوویێزراوی بە ڕێوەبەرانی تێرۆری میکۆنووس بۆ خەڵکی کوردستان و ئێران بە تایبەتی و خەڵکی دێموکرات و ئازادیخوازی دنیا بە گشتی، باشتر دەرکەوتوەو ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێرانیش لە هەموو کاتێک زیاتر کەوتۆتە بەر گوشارو گەمارۆی جۆرا وجۆری کۆمەڵگای نێودەوڵەتی.

ڕێکەوتی: ١٤ی سێپتەمبەری ٢٠١٣

دیکتاتۆرەکان، پێشێلکارانی سەرەکیی مافەکانی مرۆڤن

مێژووی مرۆڤایەتی گەواهی دەدات کە لە قۆناغ وسیستم و وڵاتانی جیاوازدا بەشێوازی جۆراوجۆرمافەکانی مرۆڤ پێشێل کراون. دیکتاتۆرەکان هەمیشە کانگاو سەرچاوەی پێشێلکاریی ماف وکەرامەت، هزر و ئەندیشە، هەست وسۆز، سیما و ئاکار و جیلوەی مرۆڤ ومرۆڤایەتی بوون، لەپێناوی بەکۆیلە کردن و بێبەهانرخاندنی مرۆڤدا بەشێوازی جۆراوجۆر ئازادی و ویست و ئیرادەی تاک وکۆمەڵگایان کۆت و بەند کردوە، مافی سەر بەخۆیی لە بڕیاردان و ئازادی لە جۆری بڕیاردانی مرۆڤیان پێشیل کردوە، هەردەم ڕاستییەکانیان شیواندوون و چەواشەیان کردوون و هەقیان بەناهەق و ناهەقیان بە هەق کردوە، بەشێوازی جۆراوجۆرهەوڵیان داوە کە سەر زیندوویی و وشیاری و ئازایەتی لە مرۆڤەکاندا بکوژن و زەین کوێر و کڵۆڵ و کۆڵەواریان بکەن و وەک بوونەوەرێکی دەستەمۆ و گوێڕایەڵ و مۆرە و موریدی کەڵکیان لێ وەرگرن، هاووڵاتیان گەوجاندوە و دەمیان پێداخستوە و گوێیان کەڕ کردوە و چاویان کوێر کردوە، تاکیان لە پەلوپۆخستوە و سەریان پێ شۆڕ کردوە و ئەگەربەپێویستیان زانیبێ ملیان پەڕاندوە، شەوق و زەوق و دڵخۆشی و خەندەی مرۆڤیان نەهێشتوە، هێز و وزە و توانا و لێهاتوویی خەڵکیان پڕوکاندوە.

دیکتاتۆرەکان، هەمیشە گوشاریان خستۆتە سەر جیابیران و بیروبۆچون و دەنگ و ڕەنگەجیاوازەکانیا ن بەرتەسک و پەراوێز و سەر کوت کردوون، بوونەتە بە شێرپەنجەی ویژدانی مرۆڤایەتی و کۆمەڵگایان کردوەتە بە زیندانێکی گەورە بۆ کۆمەڵانی خەڵک.

دیکتاتۆرە ستەمکارەکان، هەمیشە لە نەزانی و ناوشیاری و دواکەوتوویی کۆمەڵانی خەڵک کەڵکی خراپیان وەرگرتوە، زەحمەت و کوێرەوەری و ڕەنج و ئازاری هەژارانیان چەواشە کردووە و بە پێچەوانە نیشانیان داوە، ڕەفتارو ئاکار و خووخدەی دزێو و بێزراوی خۆیان گریم کردووە و بەشێوەیەکی دیکە نیشانی خەڵکیان داوە، دەغەڵکاری و درۆ و دزی و تەزویر و ساختەکاری و گەندەڵیان کردوەتە بە پیشەی هەمیشەی خۆیان، سەروەت وسامانی گشتییان تاڵان کردوە و سیمای جوانی سروشتیان تێک داوە، بازاڕی بێدەنگی و چاونووقاندن و چاوپۆشیان لە هەموو کردەوەیەکی نەشیاو و نامرۆڤانە گەرم کردوە و برەوویان پێداوە، بە پشت بەستن بە نەزانی و بێدەنگی و نەجووڵان و وەستانی هەژاران و بەش مەینەتان تۆوی ستەمیان چاندووە و زەبری ستەمیان

وەشاندووە و درێژەیان بەستەمکاری داوە.

دیکتـاتۆرە چەقبەستووەکان، لـە پێناوی پـاوان و قـۆرخ کردنـی دەسـەڵات و بەئەبـەدی کردنـی تەمـەنی نەگریسـی حکوومەتی رەهـا و بێسـنووری خۆیانـدا سیاسـەتیان سـووک و چرووک کـردووە، هەمیشـە بـۆ رەخسـاندنی بـارودۆخی چەقبەستوو هەوڵیان داوە و بەردەوام بوون لە چەقپەروەری، هەر کاتێک بـە پێویسـتیان زانیبـێ هـەموو سنوورێکی یاسـایی، ئـەخلاقی ومرۆڤانییـان بەزانـدووە و بەشێوازی جـۆراو جـۆر دژایـەتی مـافی مـرۆڤ و مـافی دیـاری کردنـی چارەنووسی گەلان و نەتەوە ستەم لێکراوەکانیان کردووە.

رێکەوتی: ١٤ی نۆڤەمبەری ٢٠١٣

سەرچاوە
Serchawe

تایبەتمەندییە بەرزەکانی مرۆڤ

سروشت وبوونەوەران وژیان پێوەندییەکی گەوهەریو پتەوو چالاکیان پێکەوە هەیە، ئەو پیوەندییە بۆ بەردەوامبوونی ژیانی بوونەوەران پێویستە، بۆ پاراستنی ئەو پێوەندییەو گەشەو درەو شانەوەی مرۆڤایەتی، پێویستە مرۆڤ ماف وئەرک وتێکۆشانی مرۆڤانەی هەبێت.

تایبەتمەندییەکانی مرۆڤ ڕێژەیین؛پێویستی ژیان، کاروئەزموون، ئازادی، کات، شوێن، ژینگە، کەشوهەوا هەوا، بنەماڵە، کۆمەڵگا، کولتوور، پەروەردە، زانستو تێکنۆلۆژی، ئایین، نەریت، بارووددۆخ، سیستمی سیاسی، ئابوریو کۆمەلایەتی، کاریگەری گرینگیان لەسەر لایەنی ئەرێنیو نەرێنی تایبەتمەندییەکانی مرۆڤ هەیە.

مرۆڤ بوونەوەرێکە کە جەستە، مێشک، ئەقل، زمان، هۆشو ئەندیشەی لە بوونەوەرانی دیکە پێگەیشتووترو پێشکەوتووترەو بە پێی پێویستی ژیان بەرەبەرە گەشەی کردووەو بۆتە بوونەوەرێکی قسەکەر.

مرۆڤ بەپێی سروشتی خۆی بوونەوەرێکی کۆمەلایەتی خودئاگا، سیاسی، ئازادو ئەقڵمەندە، خاوەنی هەستو سۆزو هۆشو ویژدانە، توانای گەشەکردنی هەیە، لایەنێکی کەسایەتیەکەی دەکەوێتە ژێر کاریگەری "ئەقڵ ولۆژیک" لایەکەی دیکەی دەکەوێتە ژێر کاریگەری "هەست وسۆز"،ەوە، ئەو تایبەتمەندییانە پێوەندی زیندوویان لەگەڵ یەکتر هەیەو پێکەوەکەسایەتی مرۆڤ تەواودەکەن.

ـ مرۆڤ بەگوێرەی سروشتی خۆی بوونەوەرێکی ئازادە؛ خاوەنی ڕەهای جەستەو روحی خۆیەتیو مافی ژیانو ئاسایشو سەربەخۆیی بڕیاردانو ئازادی لە هەڵبژاردنی جۆری بڕیار دانی هەیە، ئازادی لە سروشتی مرۆڤ دایەو پێوەندی بە خودی مرۆڤەوە هەیە، مرۆڤو ئازادی هاوزای یەکترن، مرۆڤ بەدرێژایی مێژووی مرۆڤایەتی خولیای ئازادی بووە، مرۆڤ ئازادترین بوونەوەرە کە لە هەموو بوونەوەرانی دیکەزیاتر هەست بە بەرپرسایەتیی دەکات.

مرۆڤ بوونەوەرێکی ئەقڵمەندە؛ ئەقڵ گرینگترین توانایە کەمرۆڤ بۆ سەربەخۆیی بوونی خۆی هەیەتی، ئەقڵ گەوهەری یاسای ژیانی مرۆڤەو چرایەکە بۆ ڕێنوێنی کردنی خواستەکان، واتە ڕێنوێنی دەدا بە مرۆڤ کە چ

سەرچاوە
Serchawe

بخـوازێ‌و چ بڵـێ‌و چ بنووسـێ‌و چـۆن هەڵسـوکەوت بکـات. توانـای ئـەقڵی مـرۆڤ بەرامبـەر بـەزۆری‌و گـەورەیی‌و جۆراوجۆری زانیارییەکان سنووردارە.

مرۆڤ بە بـەگوێرەی سروشتی خۆی بوونـەوەرێکی خـاوەن ئەندیشـەیە؛ واتـە خـاوەنی بیـر، بیرۆکـە، بیـر کردنـەوە، گومان، ترس، خەم ونیگەرانی وهەروەهاخاوەنی روانگە، تێڕامان، تێڕوانین، تێبینی، پرسیار، رەخنـە، پێشنیار، ڕاڤە، هەڵسەنگاندن، هەڵوێستو بڕیارە.

لەبەر ئەوەی مرۆڤ هەم خاوەن ئەقڵ‌و هۆشەو هەم بابەتی یاسایەو هەم یاسادانەرە، بەردەوام سنوورەکانی یاسـای سروشت دەبەزێنێ، تەنانەت ئەو یاسایانەش دەگۆڕێ کە خۆی داینـاون. مرۆڤ لەسـەرەتای" بوونیـەوە" تـا هەنووکە قۆنـاغی جـۆراو جـۆری لـە گـۆڕان‌و گەشـەکردن بڕیـون، لـە ئێسـتاو داهاتووشـدا بـە بـەردەوامی پێویسـتی بەگەشـەو پێشکەوتن هەیـە، لـەجیهانی ئـەمڕۆدا بـەهۆی پێشکەوتنی خێـرای تێکنۆلـۆژی زانیـاری‌و پێوەندییـەکان، گـۆڕان‌و گەشەی خێرا بۆتە پێویستی ژیان و خولیای مرۆڤ.

ڕێکەوتی: ٢٩ی نۆڤەمبەری ٢٠١٣

ئازادیی ئەقڵ وئەندیشەی مرۆڤ لەکۆت وبەندی خورافات، نەریت، ئایدیۆلۆژی و دیکتاتۆری

ئـازادی چەمکێکی رێژەییـە، بـە واتـای" نەبوونی کـۆت وبەنـد و زۆر"ە نـەک ئانارشیزم و بـێ سـەرەو بـە رەیـی و بـەرەڵایی، ئـازادی بریتیـە لـەو کـردارە جەسـتەیی و هزریانـە ی کـەمرۆڤ لـەژیانی کۆمەڵگاکەیـداو لـە چواچێـوەی یاسایەکی دێموکراتیک و گەل پەسند دا ئەنجامی دەدات بەبێ ئەوەی زیان بە کەسانی دیکە و بەرژەوەندیی گشتی بگەیەنێ، ئازادی هەقێکی رەوای مرۆڤە و هیچ چەشنە ناهەقییەک هەڵناگرێ، ئازادی کەرامەت و شەخسییەت دەدا بە مرۆڤ وریگە نادا بکرێ بە ئامراز و مۆرە، ئازادی پەناو پشتیوان و پاسەوانی مافی مرۆڤە و نەخشی سەرەکیی هەیە لەهێنانەدی چاکە و بەختەوەری و خۆشگوزەرانی بۆ مرۆڤ و کۆمەڵگا.

مرۆڤ بوونەوەرێکی ئەقڵمەندە؛ ئەقڵ گرینگترین توانایە کە مرۆڤ بـۆ سـەربەخۆیی بـوونی خـۆی هەیـەتی، ئـەقڵ گەوهەری یاسای ژیانی مرۆڤە و چرایەکە بۆ رێنوێنی کردنی خواستەکان، واتە رێنوێنی دەدابە مرۆڤ کـەچ بخـوازێ و چ بڵـێ و چ بنووسـێ وچـۆن هەڵسـوکەوت بکـات. ئـەقڵ چـەمکێکی رێژەییـەو بەرامبـەر بـەزۆری و گـەورەیی و جۆراوجۆری زانیارییەکان سنووردارە. "دیکارت "گوتوویـەتی: "ئـەقڵ دەرەنجـامی لـۆژیکی شتە گـەورەوبچووک وروون و ئاشکراکانە".

مەبەست لـە "ئـازادی و سـەروە ریـی ئـەقڵ" هـەمووجۆرە ئـەقڵێک نیـە، بەڵکووئـەو ئەقڵەیـە کـە پێوەنـدی پتـەو و راستەوخۆی بە ئازادییەوە هەیە و لەگەڵ "بنەما نـەگۆڕ و رەهاکانـدا نـەگونجاو ناتەبایـەو لـەپێناوی ئـازاد کردنـی ئەقلە کۆت و بەندکراوەکان دا "ئازایانە خەبات دەکات. پێوەندی ئەقڵ و ئازادی رێژەیی و داهێنەرانەیـە و دەبێتـە هـۆی نرخانـدن و گەشە و درەوشـانەوەی سـەروەری ئـەقڵی مرۆڤ و لـە کاروبـاری سیاسی، ئـابووری، کۆمەڵایـەتی، کولتووری و زانستی کۆمەڵگادا رەنگ دەداتەوەو نەخشی کاریگەرو گرینگی هەیە.

مرۆڤ بە بـەگوێرەی سروشتی خۆی بوونـەوەرێکی خـاوەن ئەندیشەیە؛ واتـە خـاوەنی بیـر، بیرۆکە، بیـر کردنـەوە، گومـان، تـرس، خـەم ونیگـەرانی و هـەروەها خـاوەنی روانگـە، تێڕامـان، تێـڕوانین، تێبینـی، پرسـیار، رەخنـە، پێشنیار، ڕاڤە، هەڵسەنگاندن، هەڵوێست وبریارە.

ئەندیشە چەمکێکی ڕێژەییە؛ کاری بیروئەندیشە تەنیا قبووڵ کردن نیە، بەڵکوو بە پلەی یەکەم و سەرکیی داهێنانە، سنووری زانست و ئەندیشە نابێ دیاری کراو بێ، لە بیرکردنەوەو ئەندیشەدا دەبێ جێگە بۆگومان هەبێ و دەرفەتی هاتنەکایەی هزری نوێ بۆ مرۆڤ بڕەخسێ.

لەچاخ وسەدەکانی دێریندا، ئایدیای ڕەهاو لایەنگرانی نەریت، "شک وگومان و وەلامی ڕوونیان" بۆ گرینگ نەبوو، بیروبۆچوونی خورافی وپڕ لە وەهم مرۆڤی لە مرۆڤایەتی دوورخستبۆوە، تان و پۆی ئەقڵ و ئەندیشەی مرۆڤ لەگەڵ ئەفسانەکان لێک ئالابوون، ژیان و مەرگ بە هۆی ئەفسانەکانەوە ڕاڤە دەکران، سێحرو جادو خورافات ببوونە هۆی ئەوە کە مرۆڤ نەتوانێ ژیرانە زانست وتێگەیشتنی خۆی بۆباشکردنی دۆخی ژیانی بەکاربێنێ. پێشکەوتنی مرۆڤایەتی بەرەبەرە مرۆڤی بەرەو ئەوە برد کە هوشیاری وزانیاری لەسەرخۆی وشتەکان و دیاردەکان زیاتر بێ، گەشەو درەوشانەوەی ئەندیشەی مرۆڤ بوو بە رووناک کەرەوەی ڕێگای ڕزگاری مرۆڤ لە کۆت و بەندی سێحرو جادو و ئەفسانەو خورافات.

ئەو مرۆڤانەی کە بە ڕووناکی گەیشتوون و ڕووناکبیرو بیرکراوەن وخۆیان وەک مرۆڤ دەناسن و لەشوێن و کاتی جیاوازدا خاوەنی بیرن و دەزانن کە چاوپۆشی لە ڕۆشنگەری پێشێل کردنی مافی مرۆڤە، هەرگیز لەتاریکی ناترسن و کاردەکەن لەپێناوی گۆڕینی شێوازی بیری ئەفسانەیی بۆ بیری واقیعی، خەبات دەکەن بۆ ئازادی لە بەکارهێنانی ئەقل و ئەندیشە و ئازایەتی لە ڕاگەیاندنی زانست و زانین.

ئەو بیرو ئەندیشانەی" کە شتە گەورە و بچووک و ڕوون و ئاشکراکان و ڕاستییە ڕێژەییەکان "وەک ڕەها و"مقدس" یان بیروبۆچوونی خورافی و پڕلە وەهم وەک "حقیقت" بەخەڵک بناسێنن، زیان بەزانست و گەشە و پێشکەوتنی مرۆڤ و مرۆڤایەتی دەگەیێنن. ئەوبیرو ئەندیشانەی کەسەرکوت و سڕینەوەی بیروبۆچوون و دەنگ و ڕەنگە جیاوازەکان بە"پیرۆز و ڕەوا"بزانن دژی ئازادی و مافەکانی مرۆڤن، ئەو بیروڕایانەش کەزادەی پێویستییەکانی سەرکەوتن وچەسپاندنی ئەقلانیەت، سەروەریی گەل، دەسەلاتی دیموکراتی و ئازادی کۆمەڵگا بن کاریگەر دەبن و درێژە بە ڕەوایی ڕێژەیی خۆیان دە دەن.

لەجیهانی ئەمرۆدا کە سە ردەمی دەسەڵاتی زانیاریی، سەروەری ئەقڵ، سێکۆلاریزم، شارستانیەت، هەمە ڕەنگی، فرەلایەنی، ئازادیی دژەکان وبیروڕای جیاوازە، مافی" دواحوکمی ڕەها" بۆ هیچ فەلسەفە، ئەندیشە، ئایین، ئایدیۆلۆژی، تێز و دەسەڵاتێک بۆ هەمیشە پارێزراو دەستەبەر نابێت.

کۆمەڵگای مرۆڤایەتی، بۆ بنبڕکردنی بیرو ئەندیشەی کۆنەپەرستانە و چەقبەستوو ئەفسانەیی، بۆسڕینەوەی شوێنەواری نالەباری ئایدلۆژیای ڕەهاگەراونەگۆڕ، پێویستی بەئەقڵ و ئەندیشەی ئازادوڕێژەیی، بیری ڕەخنەیی، ڕەخنەگری ئازا، ڕەخنەی بنیاتنەر، لێکۆڵەری واقێعبین و بەتواناو داهێنەر، دامەزراوە و سەرچاوەی زانستی و لێکۆڵینەوەی بەهیزو چالاک، دامەزراوەی ڕاگەیاندنی سەربەخۆو ئازاد و بەرپرس هەیە.

ڕێکەوتی: ٢ی دێسەمبەری ٢٠١٣

سەرچاوە
Serchawe

گرینگیی ئازادی لە ژیانی مرۆڤ وکۆمەڵگادا

ئازادی بۆ پێشکەوتن و سەرکەوتنی مرۆڤ و کۆمەڵگا لە هەموو بوارەکانی ژیانداپ پێویستییەکی سەرەکییە. هەتا هەست بە بوونی ئازادی نەکەین، هەتا نەزانین کە ئازادی چ گەنجینەیەکی جوان و بەنرخە، هەتا نەزانین کە ئازادی چ نیعمەتێکی گەورەیە، رەنگە وەک پێویستە خەباتی بۆ نەکەین. لە کۆمەڵگایەکدا کە جیلوەی مرۆڤایەتی ئازادبێت پڕ دەبێ لە جۆراوجۆری، فرەچەشنی، هەمەڕەنگی، هەستی بەرزی ئینسانی، هەستی نیشتمانپەروەری، کاروچالاکی، فیداکاری، لەخۆبوردویی، هاوکاری، پاکی، دڵسۆزی، جوانی خۆشەویستی، سەرزیندوویی، داهێنان، دڵخۆشی وبەختەوەری و دەرەنجام پێشکەوتن و گەشەو درەوشانەوەی مرۆڤ و مرۆڤایەتی.

ئازادی بەشێکە لە سروشتی مرۆڤ، کە لە ئیمکانی وەدیهاتنی ویست و ئیرادەی مرۆڤدا خۆی دەنوێنێ، لە دۆخی ئازادیدا ئیرادەی مرۆڤێک نابەسترێتەوە بە ئیرادەی مرۆڤێکی دیکە و تاک بەناچاری و لە ژێرزەخت و گوشاری کەسانی دیکەدا هەڵسوکەوت ناکات و فەرمانڕەوای رەهای جەستە و رۆحی خۆیەتی و هەموو کەسێک مافی ژیان و ئاسایشی خۆی هەیە.

زەوتکردنی هەرجۆرە ئازادییەک لە ئیرادەی مرۆڤ، واتە زەوتکردنی هەرجۆرە مەعنەویەتێک لەکردەوەی ئەو، چاوپۆشی مرۆڤ لە ئازادی لە خۆیدا دەستبەردار بوونە لە تایبەتمەندیی مرۆیی و چاوپۆشینە لە مافی مرۆڤ و تەنانەت دەستبەردار بوونە لە ئەرکەکانی مرۆڤایەتی، ئەم جۆرە چاوپۆشی کردنە لەگەڵ سروشتی مرۆڤدا ناسازگار.

گەشە و درەوشانەوەی تواناو لێهاتوییەکانی مرۆڤ دەگەڕێتەوە بۆسەربەخۆیی مرۆڤ و سەربەخۆی مرۆڤیش دەگەڕێتەوە سەر رادەی ئازادیی ئەو، مەرجێکی سەرەکی بۆ ئازادیی مرۆڤ، «بوونی مافی هەڵبژاردنە»، مرۆڤ هەروەک بۆ درێژەدان بە ژیان پێویستی بە "نان و ئاوو هەوا" هەیە، هەر بەو چەشنەش بۆگەشەو درەوشانەوەی تواناو لێهاتوییەکانی تاک و کۆمەڵگا پێویستی بە "بوونی مافی هەڵبژاردن و ئازادی و دادپەروەری" هەیە".

بڵاو بوونەوەی" وتاری ئازادیخوازانە" بە چەشنێک چاوەکان دەکاتەوە و سەرەنجی مرۆڤەکان بەرەو ئاسۆی روون

رادەکێشێ کە تەنانەت چاویلکەی رەشی سەرەڕۆیی و پەردەی رەشی زۆرداری و ستەمکاری، ناتوانێ پێشی پێ بگرێ.

هەتا «ئاکار و کرداری ئازادیخوازانە» لەنێو کۆمەڵانی خەڵکدا زیاتر بێ، «دزێوی و بێزراویی خوو خدەی» ستەمکاران و دیکتاتۆران باشتر دەردەکەوێ

پەرە ئەستاندنی بیری ئازادیخوازی دەرفەتی ئەوتۆ پێک دێنێ کە مرۆڤەکان دژکردەوەو داوەری دروستترو باشتریان لەسەر کردەوەو ئاکاری یەکتر هەبێ.

ناسینی ئازادی دەبێتە هۆی لەڤاودانی" سەرەڕۆیی نهێنی" لە پێوەندی ئاسایی ژیاندا و زەمینە بۆ ئاشکرا کردنی زوڵم و ستەمکاری لە پێوەندییە کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئابوورییەکانی کۆمەڵگادا ئامادە دەکات.

ئازادیخوازی دەتوانێ تەوەرێکی هاوبەش و گرینگ بێ بۆ مرۆڤەکان، کەلە سەرەوەی سەلیقە سیاسی و تەشکیلاتییەکان لەسەر باوەڕ بە فرچک بەستن و نەهادینە بوونی ئازادی لەیەکتر نیزیک ببنەوە و لەو ڕێبازەدا خەباتی هاوبەش و یەکگرتوو بکەن.

ئازادی لەکۆمەلگایەکدا دابین ودەستەبەر دەبێت کە لە لایەن سیستمێکی دیموکراتیک بەرێوە بچێت و یاسای بنەرەتی ئەو ولاتە لەسەر بناغەی پێوەرە جیهانیەکانی جارنامەی گەردونی مافی مرۆڤ داریژرابێ و هەموو ماف و ئازادییەکانی مرۆڤی بەروونی و بێجیاوازی ئایین، رەگەز، نەژاد، نەتەوە، چین وتویژ تێدا نووسراو سەڵمێندرابێ. دەوڵەتی ئەو وڵاتە ئەرکدارو بەر پرس بێ کەماف و ئەرک و حورمەتی تاک، کۆ، کەمینە، زۆرینە و پێکهاتەجۆراو جۆرەکان و خەڵک بەگشتی یاسامەند و نەهادینە و پراکتیزەبکات ودەرفەت و بواری یەکسان بۆکۆمەلانی خەلک برەخسێنێ بۆئەوەی بتوانن لە تواناو بەهرە سیاسیی، ئابووری، کۆمەڵایەتییەکانی یەکترو بەهاوبایەخەگشتییەکانی مرۆڤایەتی کەلکی دروست و پێویست وەرگرن هەروەها بنیادە سەرەکییەکانی دەوڵەت(وەک؛دەسەلاتی یاسادانان، دادوەری و جێبەجێکردن) پێبەندبکرێن کە بەپێی یاسای بنەرەتی، مافی مرۆڤ بپارێزن و رێز لەمرۆڤ و بەها مرۆڤایەتییەکان بگرن.

لە هەرکۆمەڵگایەکدا کە مرۆڤەکان بەهۆی وشیارنەبوون، نەریت، ترس، تەماح و ساویلکەیی مل بۆستە مکاری

ودیکتـاتۆری رادەکێشـن، ئـازادی وسەربەسـتیلەبیر دەکـرێ. دیکتـاتۆری لەسـەر بناغـەی ناوشـیاری و نـەزانی و دواکـەوتوویی کۆمەڵانیخـەڵک فـۆرم دەگـرێو پـەلوپۆ دەهـاوێژێ، زاڵـم بەپشـت بەسـتن بەنـەجووڵان و وەسـتانی مەزڵووم درێژە بە ستەمکاری خۆی دەدا. هیچ نەتەوەیەک ناتوانێ خۆی لە کۆت و بەندی زوڵم و ستەمکاری رزگـار بکا، مەگەر بگاتە ئاستێک لـە پێشکەوتن و گەشەی هزری و کۆمەڵایـەتی کـە "بـوونی زوڵـم و ستەم" و "نـەبوونی ئازادی" بۆ قبووڵ نەکرێ

هەڵبژاردن و گرتنەبەری شێوەی خەبات بۆ ئازادی رەنگە لە کەسێکەوە بـۆ کەسێکی دیکە و لـە کۆمەڵگایەکەوە بـۆ کۆمەڵگایەکی دیکەو لە زەمەنێکەوە بۆ زەمەنێکی دیکە جیاواز بێ، بەڵام ئەگەر مرۆڤ گەیشتە قۆنـاغی "تێگەیشتن و دەرکی تەواو لە ئازادی" واتە بەو بـاوەڕە گەیشت کە بەبێ ئـازادی نـاتوانێ بـژی، دەبێتـە خـەباتگێڕی مانـدوو ی نەناسی رێگای ئازادی.

ڕێکەوتی: ١٠ی جانێوێری ٢٠١٤

یەکگرتوویی و یەکبوونەوەی بنەماڵەی گەورەی دیموکرات لە بەرژەوەندی کورد دایە

لە بارودۆخی ئەمڕۆدا، کۆمەڵانی خەلکی کوردستان پتر لە رابردوو باس لە تەبایی و یەکریزی لایەنەسیاسییەکانی کوردستان وەک پێویستییەکی سیاسیو هەنگاوێکی گرینگ لە رەوتی بزووتنەوەی نەتەوەیی - دێموکراتیکی کوردستان دەکەنو لەو باوەڕەدان کەخەبات وتێکۆشانی یەکگرتووی گەلەکەمان ئەوەندە گرینگو پڕبایەخە کەناکرێو نابێ گیرو گرفتو کۆسپەکان رێگای لێ بگرن.

لەهەلومەرجی ئێستادا، خەڵکی کوردستان بۆدرێژەدان بە خەباتێکی یەکگرتوو شلگیرانە لە پێناوی مافەرەواکانیاندا، پێویستیان بە وەسەرێەک کەوتنەوەو خۆرێکخستنەوەی بنەمالەی گەورەی دێمۆکرات هەیە، لەم پێوەندییەدا پێویستە بریار بەدەستانی حیزبی دێمۆکرات پێداچوونەوە بەو بۆچوونو هەڵوێستانەیاندا بکەنەوە کە لە رابردوودا بوونەتە کۆسپی سەر رێگای تەبایی و پێکەوەژیانی ئاشتییانەی ئەندامانی حیزبی دێمۆکرات و دەبێ ئازایانەو راشکاوانەو بە نیازپاکیو بەگیانی هەست کردن بە بەرپرسیارێتی نەتەوەییو بە پلاتفۆرمو رێکاری گونجاو و روونو شەفافو بە وتوویژی بنیاتنەر کاری جیددی بکەن بۆ لێک نزیک کردنەوەی روانگەو بۆچوونە جیاوازەکانیان لە پێناو یەکگرتوویی ویەکبوونەوی بنەمالەی گەورەی دیمۆکرات.

ئەوە راستییەکی حاشاهەڵنەگرە کە بۆ گەیشتن بە بەشێک لە ئامانجەکانی نەتەوەکەمان دەبێ وشیاریو ئیرادەو بیرو بڕیارو زمانو گوتاری یەکگرتووی سیاسی هەبێ کە "پێکهێنانی بەرەی کوردستانی" لەم پێناوەدا کاریگەری گرینگی هەیە، یەکگرتوویی ویەکبوونەوەی بنەمالەی گەورەی دێمۆکرات دەبێتە یارمەتیدەرورێخۆشکەری پێکهێنانی بەرەی کوردستانی. لەئاکامدا بەرەی کوردستانی دەبێتە بە دینامیزمی خەباتی یەکگرتووی هێزو لایەنە سیاسییەکانی دیکەی کوردستانو لەگەڵ پێشوازی خەڵکی کوردستان بەرەوڕوو دەبێ، وشیاری نەتەوایەتیو هەستی نیشتمانپەروەری بەهێزتر دەکات، هیواو هێزو وورەی خەڵک بەرز دەکاتەوە، بەدبینی سیاسی لە نێو لایەنە سیاسییەکاندا کەمرەنگو لاواز دەکاتو باوەڕ بەیەکتر کردنو یەکریزی لە نێو خەڵکو خەباتگێراندا پتەوتر دەکاتو گەشبینیو وتوویژی سەردەمیانەو بنیاتنەر دەبێت بە شێوازێکی باش بۆ پێکەوە ژیانی ئاشتیخوازانەی لایەنە سیاسییەکانو خەڵکی کوردستان، لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بە یەکریزیو یەک هەڵوێستیو ئیرادەی

یەکگرتووی سیاسیو بەهێزو سەنگی زیاتر لەگەڵ لایەنە بیانیو ئێرانییەکان وتووێژو هەڵسوکەوت دەکەنو لە ئاستی نێونەتەوەیشدا قورساییو ئێعتباری کوردستان و خەباتە ڕەواکەی بەرچاوتر دەبێو پێشوازی زیاتری لێدەکرێ.

ڕێکەوتی: ٢ی مارچی ٢٠١٤

سەرچاوە
Serchawe

گرینگی رۆڵی راگەیەنە گشتییەکان لە جیهانی ئەمڕۆدا

مێژووی مرۆڤایەتی گەواهی دەدا کە لە گەڵ سەرهەڵدانی کۆمەڵە سەرەتاییەکانو بەردەوامبوونی شارستانیەتدا، بە گوێرەی پێویستی ژیانو لە پێناوی ئاڵوگۆڕی بیرورا و وەدەستهێنانی زانیاریدا، پێوەندی نێوان مرۆڤەکان بە شێوازی جیاواز بەردەوام بووە. مرۆڤ هەر لە سەرەتای پەیدا بوونیەوەو لەو رۆژەیەوە کە قسەی زانیوە پابەند بووە بە راگەیاندنەوەو، ئامرازەکانی پێوەندی جەماوەری دەوری کاریگەرو گرینگیان بووە لە ژیانی تاکو کۆمەڵداو، لە هەموو قوژبنێکی ئەم دنیایەدا شان بە شانی مرۆڤ ئامرازەکانی پەیوەندی کردنیش لە هەموو روویەکەوە پەرەیان سەندووە .

لە کۆمەڵە دێرینەکاندا بە هۆی بارووددۆخی جوگرافیاییو ئەو ژینگەیەی کە مرۆڤ تێیدا پەروەردە بووە مەودای پێوەندی کردنو زانیاری گەیاندنو ئامادەکردنی ڕای گشتی بەرتەسک بووەو تایبەت بووە بە چەند بابەتێکەوەو زۆر نەچۆتە قووڵایی بابەتەکانەوە، لە هێندێک بوارەوە تێروانینی میتافیزیکیانەی بووە.

لە سەدەکانی دێریندا مرۆڤ بۆ گواستنەوەی پەیامێک یان ئاشکرا کردنی رووداوێک پەنای بردۆتە بەر هاوار کردنو دەنگو دەهۆڵ کوتانو بۆریەژەنی و ئاگرو دوکەڵو تیشک و تیشکدانەوە، بەڵام لە چاخی نوێدا پێشکەوتنی راستەقینەیی ئامرازەکانی پێوەندیو راگەیاندنی زانیاری لە گەڵ داهێنانی"پیت" و سەرهەڵدانی "چاپ" و"تلگراف" دەست پێدەکات تا دەگاتە بڵاو بوونەوەی کتێبو گوڤارو رۆژنامەو وەگەڕکەوتنی رادیو و سینەماو تەلەفزیونو مانگە دەسکردەکان(ماهوارە) و ئینتێرنێت. لە راستیدا هەر لەو سەردەمەوە کە"پیت" سەری هەڵداوەو نووسین لە سەر پێستی ئاژەڵ و خشتی سوور دەستی پێکردوە تا ئەمڕۆ، تێکنۆلۆژیی زانیاریو پێوەندییەکان کاریگەرییەکی چارەنووسسازی هەیە.

راگەیاندن، لە پەیام و پەیامنێرو ناوەندو شێوازو وەرگرو کاردانەوە پێک دێ، کەسایەتی راگەیاندن و هۆکاری راگەیاندنو ڕای گشتی پێکەوە پەیامی راگەیاندن تەواو دەکەن، پێوەندیکردن رەوتێکە کە راگەیاندن بە جۆرو ناوەندو وەرگرەوە بە کار دێنێ، راگەیاندنی کاراو کاریگەر ئەوەیە کە دەبێتە هۆی پێوەندیکردن.

ڕاگەیەنە گشتییەکان، ئەو دەستەیە لە ڕاگەیاندنەکانن کە بە مەبەستی گەیاندنی دەنگو باسو زانیاریو دابینکردنی سەر گەرمی بۆ ژمارەیەکی زۆری خەڵک بە کار دەهێنرێن، وەکو ڕۆژنامەکان، گۆڤارەکان، ڕادیو، تەلەفزیون، سینەما، ویدئو سیدی و ئینترنێت، کە پیت و دەنگو وێنەیان دەگەنە لای زۆرێک لە مرۆڤەکانو کاریگەریەکی شوێندانەریان لە سەر ژیانی خەڵک هەیە.

ڕاگەیاندنەکان، لە چاخ و قۆناغو سیستمی جیاوازدا نێوەڕوکو مەبەستی جیاوازیان هەبووە، ئامانجی سەرەکی ڕاگەیەنە گشتیەکان لە جیهانی ئەمڕۆدا، بڵاو کردنەوەو ناساندنی شارستانیەتەکان، کولتوورەکان، شێوازەکانی ژیان، سیستمەکان، یاساکان، بەهاکان، ئەزموونەکان و گەیاندنی زانیارییە پێویستیەکان بە خەڵک و بەرەوپێشبردنی مرۆڤایەتییە.

ئێمە لە هەزارەی سێهەمو لە سەردەمێکی تێکچڕژاو پێکەوە بووندا دەژین کە لە ئاکامی بەنێو دەوڵەتی بوونی پێوەندییە مودێرنەکان، خەڵکی سەرانسەری دنیا لە سیستمی جیهانی زانیاریدا بەشدارن. تێکنولۆژی زانیاری و پێوەندییەکان و هاوگەرایی وەبەرهێنان و دابەش کردنو بەکارهێنەرانی کالاو شتومەکە زانیارییەکان بە شێوەیەکی بەرفراوان پەرەی سەندووە، پیشەسازی ڕاگەیەنەکان بە شێوەیەکی خێرا تێکەڵ بە ڕەوتی جیهانگەرایی بووە، شیرکەتە ڕاگەیەنەکان بەرینترو فراوانتر لە سنوورو چوارچێوە نەتەوەییەکان چالاکی دەکەن، تێکەڵ کردنی کومپانیا ڕاگەیەنەکان پەرەی سەندووەو چالاکییەکانی خۆیان فرەچەشنو فرەلایەنو جۆراوجۆر کردونەتەوە، پیشەی ڕاگەیەنە جیهانییەکان لە ژێر دەسەڵات و ڕکێفی ڕێژەیەکی بەرچاو لە شیرکەتە فرەنەتەوەییەکاندایە. ڕۆژنامە، ڕادیو، تەلەفزیون و تەلەفونە جۆراوجۆرەکان لە ئەنجامی پێشکەوتنی تێکنۆلوژی و پەرەسەندنی خێرایی ئینتێرنێت ڕووبەڕووی گۆرانکارییەکی قووڵ و سەر سورهێنەر بوونەتەوەو شێوازەکانی ڕێکخستن و پێشکەش کردنی خزمەتگوزارییەکان لە گۆرانی بەردەوامدان، ئینترنێت ئیمکانات و پێداویستی نوێو ورووژینەوە دەخولقێنیو ڕێژەی بە کارهینەرانی لە سەرانسەری دنیا بە خێرایی ڕوو لە زیاد بوون کردوە، کارکردی موبایلەکان لە حاڵی گەشەو پەرەسەندن دایە، دەکرێ ڕۆژنامەکان لە سەر تۆڕە ئێلێکترۆنیەکان بخوێنرینەوە.

لە سەردەمی بە جیهانی بوونی زانیاریدا، ڕاگەیەنە گشتیەکان پێشکەوتنو گەشە کردنیان کردۆتە بە مەلەکەی زەینی مرۆڤو بەردەوام بە جیهانی زەینی مرۆڤ فۆرمو شێوازی نوێ دەدەن، کاتو شوێنیان چڕ کردونەتەوە، جیهانیان کردۆتە بە گوندێکی بچووک، بوونەتە بە چاوو گوێی کۆمەڵگاو دەنگ و باس وزانیاری بە هەر کەسو هەموو لایەنێک دەگەیەنن، وریاکەرەو هاندەری خەڵکن، ڕێگا خوش دەکەن بۆ وتووێژو لێک تێگەیشتن و یەکتر

قبوووڵ کردنو پێکەوە گونجانی مرۆڤەکان، نەخشیان هەیە لە ڕێکخستنی هاوڵاتیان لە پێناوی گەیشتن بە ئامانجەکانیان، بیروڕای گشتی ڕێکدەخەنو ئاراستەی پێ دەبەخشن، کەشو هەوای لەبارو گونجاو دەڕەخسێنن بۆ وەگەڕخستنی سەرمایەو بازاری ئازادو ڕکابەری ئابووری.

لە چاخی زانیارییدا، راگەیەنە گشتییەکان شێوازێکی مودێرنیان لە پێوەندییە کۆمەڵایەتیو کولتوورییەکاندا ساز کردوە، لە گۆڕینی کولتووری نەریتی و باوکسالارانە بۆ کولتوور سازی نوێو سەردەمیانەو داڕشتنەوەی سیستمی پەروەردە و بیچم گرتنی کەسایەتی مرۆڤی نوێ بە تایبەت منداڵان و مێر منداڵاندا ڕۆڵی کاریگەرو شوێندانەریان هەیە.

میدیا جیهانییەکان، سنووری نەتەوەیی دەوڵەتەکانیان بەزاندوەو بە تێکشکاندنی سانسۆری جۆراوجۆر دەسەڵاتە دیکتاتۆرەکانیان خستونەتە ژێر گوشارو، ئەو دەرفەتەیان بۆ کەمایەتییە نەتەوەییو سیاسیەکان ڕەخساندوە کە پەرە بە کولتووری خۆیان بدەنو بۆ دابین کردن و دەستەبەر کردنی ئاسایشی نەتەوەییو سیاسی خۆیانو گەیشتن بە ئاواتو ئامانجەکانیان بە شێوازی جۆراوجۆر خەبات دەکەن.

لە کۆمەڵگای مەدەنیو ئازادو دیموکراتیکدا، راگەیەنە گشتیەکان دەبنە ئاڵقەی پێوەندی نێوان دەسەڵاتو هاووڵاتیان و مەوادی نێوان خەڵک و حکوومەت کەم دەکەنەوە، لە سەر چۆنیەتی بەڕێوەبردنی وڵات لە لایەن دەسەڵاتەوە زانیاری دەدەن بە هاووڵاتیان و دەسەڵاتیش لە ویستو خواستی خەڵک ئاگادار دەکەنەوە، باروودۆخی گونجاو دەڕەخسێنن بۆ بەشداریکردنو راهێنانی هاووڵاتیان لە سەر بریارە سیاسیەکان، بە شێوەیەک مەسەلەکان سادە دەکەنەوە کە هاووڵاتیان ئاسانتر سەر لە کێشە سیاسییەکان دەرکەن، پرسە سیاسییەکان دەخەنە بەر رەخنەو هەڵسەنگاندن، رووناکی دەخەنە سەر کردارو ئاکاری دەسەڵاتدارن و شێوازی بەڕێوەبەریان دەخەنە ژێر پرسیار، بە فۆڕمدان بە سیاسەت و دەوڵەتی یاسا باندۆری کاریگەر لە سەر چۆنیەتی بەڕێوەبردنی وڵات دادەنێنو دەسەڵات پابەند دەکەن بە وەڵامدانەوە بەرامبەر بە هاووڵاتیان، لە ڕێگای چاوەدێری کردنو لە قاودانەوە پێشگیری لە گەندەڵی ئیداریو سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتی دەکەن.

ڕێکەوتی: ٢٢ی ئەپریلی ٢٠١٤

سەرچاوە
Serchawe

د.قاسملوو، ڕێبەرێکی دێموکرات وسیمای بەرزی مرۆڤایەتی

٢٢ی پووشپەری ١٣٩٣ی هەتاوی ٢٥ ساڵ بە سەر شەهید بوونی دوکتور قاسملووی زاناوەمەزن دا تێ دەپەڕێ، بەم بۆنەوەو لەم ڕۆژەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو گەلی کوردو دۆستانو لایەنگرانی کوردو دوکتورقاسملوو، لە زۆر شوێنی جیهان دا، بە شێوەی جۆراوجۆر ڕێز لە یادو بیرەوەری ناودارترین کەسایەتی سیاسیو گەورە پیاوی مێژووی کورد، دوکتور قاسملووی نەمر دەگرن.

لە ٢٢ی پووشپەری ساڵی ١٣٦٨ی هەتاوی (بەرانبەربە ١٣ژوئیەی ساڵی ١٩٨٩زایینی) دا، تیرۆریستە دڵرەشەکانی ڕێژیمی ولایەتی فەقیە، کەبە ڕواڵەت بۆباسو دیالوگ لەسەر مەسەلەی کورد لە ئێرانەوە ناردرابوونە ڤییەن (پێتەختی ئوتریش).دوکتورقاسملوو سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیان دەگەڵ کاک "عەبدوڵا قادری ئازەر"ئەندامی کومیتەی ناوەندیو نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات و" دوکتور فازڵ رەسووڵ "ماموستای کوردی زانستگەی ڤییەن، تیرور کرد.

ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران، دەیانزانی کە د. قاسملوو هەروەک لە خەبات بۆ دادپەروەری سیاسیو نەتەوایەتیو کۆمەڵایەتی دا شێلگیرە، زۆر زیاتر لەوەش باوڕی بە وتووێژو چارەسەری ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کورد هەیەو هەر بۆیە کاتێک لە ڕێگای نیزامی یەوە زەفەریان پێ نەبرد، فێڵبازانەو دەغەڵکارانە لە دەروازەی ئاشتیخوازانەوە بۆی هاتنە مەیدانو بە ناوی وتووێژی ئاشتیخوازانە لە سەر مافی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران، لە ڤییەن دەگەڵی دانیشتنو تێروریان کرد.

ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگرە، کە شەهید یوونی د.قاسملوو زەبرێکی کاریگەرو خەسارو کۆستێکی مەزنو شوێن دانەر بوو، کە بەتایبەتی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کەوت. تەنانەت دەتوانین بڵێین ئەو کۆستە گەورەیە، کۆستی هەموو نەتەوەی کورد بە گشتیو بزوتنەوەی مافخوازانەی گەلانی ئێران و بزوتنەوەی خەبات بۆ ئاشتی و ئازادی و دێموکراسی لە ئاستی جیهانیدا بوو.

ئەو کۆستە گەورەیە لەلایەک بوو بە مایەی خەمو پەژارەی خەڵکی کوردستانو دۆستانی گەلی کوردو لەلایەکی

دیکەوە ڕق و قینی شۆڕشگێرانەی ڕۆڵەکانی گەلی کوردی بەرانبەر بە ڕێژیمی ئاخوندی زیاتر لە پێشوو بزواند ولە سەر درێژەدانی خەباتو ڕێبازی ڕێبەرە مەزنەکەیان شێلگیر تری کردن ولەئاستی جیهانیش دا، سیماو نێوەرۆکی تێرۆریستی کۆماری ئیسلامی ئێرانی باشتر دەرخست.

دوکتور قاسملوو، بە شاهیدیو ئیعترافی زۆر کەسایەتی ناوداری کوردو ئێرانیو جیهانی کەلە نزیکەوە ناسیویانە، گەورەترین و بەئێعتبارترین کەسایەتی سیاسی و مێژووی کورد بوو، تەنانەت لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیش دا کەسایەتیەکی کەم وێنە بوو، بزووتنەوەی ڕزگاری خوازی کوردستان بۆبەشێکی بەر چاو لە دەسکەوتەسیاسیەکانی خۆی قەرزداری زانایی و زیرەکی سیاسی ئەو ڕێبەرە مەزنەیە، بە داخەوە ئیستاشی لە گەل بێ گەلی کورد ڕێبەرێکی دیکەی هاوتای قاسملووی نەبوەتەوە.

دوکتور قاسملوو، خوێندکارێکی زیرەکو بە بەرنامە، مامۆستایەکی کەم وێنە، بیرمەندو ڕووناکبیرێکی بیرکراوەو تێژبیرو ورياو ژیربوو.

دوکتور قاسملوو، ڕێبەرێکی مودێرنو سیمایەکی دێموکرات، مرۆڤێکی شورشگێر، سیاسەتوانێکی واقع بینو نمونە، دیپلۆماتێکی هەڵکەوتو وسەفیرێکی گەورەی نەتەوەی چەوساوەی کورد بوو.

دوکتور قاسملوو، مودیرێکی داهێنەرو چالاک و پڕکارو ماندووی نەناس، ڕێکخەرێکی بە تواناو ئەمانەت دار، پێشمەرگەیەکی بە نەزمو دیسیپلین، تێکوشەرێکی خاکیو خەڵکیو بەهەستو قسە خوشو ڕاستگۆ، کوردێکی مافخوازو نیشتمان پەروەر بوو.

دوکنور قاسملوو، لە ئاستی کوردستان و ئێران و جیهان دا، بەراستی خەباتگێڕی شێلگیرو لە خۆ بوردوو ماندووی نەناسی ڕێگای ئاشتی و ئازادی و دێموکراسی و مافی مرۆڤ و مافی نەتەوایەتی بوو..

د.قاسملوو، بە زیرەکی و توانایی و ئەزموونی کەم وێنەی خۆی ڕۆنێسانسێکی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دا وەڕێ خست، پێرەوپرۆگرامی حیزبی لە سەر بناغەو بنچینەی دیمۆکراسی وبەرژەوەندی گەلی کوردو سەربە خۆی سیاسی بریاردان دارشتەوەو کردییە بە ڕێبازی سیاسی حیزبی، سوسیالیزمی دێموکرانی لە ناو حیزب دا چەسپاندو کردییە بە ئامانجی دوا ڕۆژی حیزبی دیموکرات.

شەهید دوکتور قاسملوو، باوڕێکی قووڵی بە دێموکراسی هەبوو، پێی وابوو دێموکراسی شتێک نییە تەنیا تایبەت بە هێندێک کەس و چەند وڵات بێ، بەڵکو دەسکەوتێکی مرۆڤایەتییەو هەرکەسێکو هەر وڵاتێک مافی هەیە کە هەیبێ و کەڵکی لێ وەرگرێ، ئەو نەک هەر بۆ دۆستان تەنانەت بۆ دوژمنەکانیشی دێمۆکراسی دەپاراستو دەیفەرموو: "خەبات بۆ دێموکراسی نابێ بچێتە ژێر سێبەری خەبات بۆ مافی نەتەوایەتیو چینایەتی"

د.قاسملوو، باوڕی قووڵی بە" ئازادی و داد پەروەری" هەبوو، پێی وابوو مرۆڤ هەروەک بۆ درێژەدان بە ژیان پێویستی بە "ئاو هەوا" هەیە، هەر بەو چەشنەش بۆپەرەگرتن و گەشە کردن و درەوشانەوی کومەڵگای مرۆڤایەتی پێویستی بە "ئازادی و داد پەروەری" هەیە.

شەهید دوکتور قاسملوو، باوڕی قووڵی بە"دۆستایەتیو پەیوەندیو هاوکاری"نێوان مرۆڤەکان هەبوو، پێی وابوو بۆ بەردەوام بوونی ژیانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی، بە پاراستنی "بەرژەووندیو سەربە خۆییو حورمەتی"بەرانبەر، پێویستە ئەو پێوەندیو هاوکارییە هەمیشە گەشە بکاو پەرە بستێنێ.

لە بەر هەمووی ئەو تایبەتمەندییە بەرزانەی کە د.قاسملووی نەمر هەیبوون، شەمشەمە کوێرەکانی حکومەتی ئیسلامی ئێران، دوژمنانی ئاشتیو ئازادیو مافی مرۆڤ، بە پیلانی ئاشتیو بەغەدرو خەیانەت دەست بەکار بوونو مامۆستای دێموکراسیو پێغەمبەری ئاشتییان شەهیدکرد.

ئەوان بە هەڵە چوون، پێیان وابوو بە تێروری د.قاسملوو، ڕێبازو ئامانج و حیزب وگەلی قاسملووشیان تێرور کردوە، بەڵام ئیستا پاش تێپەر بوونی ٢٥ساڵ بە سەر شەهید بوونی د.قاسملوو دا، زۆر ئاڵوگۆری هەمە لایەنە و گرینگو چارەنووس ساز لە ئاستی جیهانی و ناوچەییو ناوخویی دا پێک هاتوون کە تەنانەت لە سەر حیزبی دێموکرات و گەلی کوردیش شوێنو کاریگەری بەرچاویان هەیە، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێرانیش زیاتر لە هەموو کاتێک کەوتوەتە بەر گەمارۆی جۆرواجۆری نێودەوڵەتی و جیهانی و حیزبی دێموکراتو بیر وڕێبازو ئامانجی قاسملووش بەردەوام لە بەرەو پێش چوونو گەشە کردنو درەوشانەودان و ڕێبوارانو قوتابییانی قوتابخانەی قاسملووش، ئاڵای پڕلە شانازی ئەویان بە شەکاوەیی ڕاگرتوەو بۆ گەیشتن بە مافو ئامانجە بەرزەکانی گەلی کورد، دڵسوزانەو سەربەرزانەو شێلگیرانەو بێووچان خەبات دەکەنو بەرەو ئاسۆی روون هەنگاو دەنێن.

ڕێکەوتی: ٩ی جووڵای ٢٠١٤

تایبەتمەندییە بەرزەکانی شەهید دوکتور قاسملوو

دوکتور قاسملوو،بە شاهیدی و ئێعترافی زۆر کەسایەتی ناوداری کورد و ئێرانی و جیهانی کەلە نزیکەوە ناسیویانە ،گەورەترین و بەئێعتبارترین کەسایەتی سیاسی و مێژووی کورد بوو ،تەنانەت لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستیش دا کەسایەتیەکی کەم وێنە بوو ،بزووتنەوەی رزگاری خوازی کوردستان بۆبەشێکی بەر چاو لەدەسکەوتەسیاسیەکانی خۆی قەرزداری زانایی و زیرەکی سیاسی ئەو رێبەرە مەزنەیە، بە داخەوە ئیستاشی لە گەڵدا بێگەلی کورد رێبەرێکی دیکەی هاوتای قاسملووی نەبوەتەوە.

دوکتور قاسملوو ،خوێندکارێکی زیرەک و بە بەرنامە، مامۆستایەکی کەم وێنە، بیرمەند و رووناکبیرێکی بیرکراوە و تیژبیر و وریا و ژیربوو.

دوکتور قاسملوو، رێبەرێکی مودێرن و سیمایەکی دێموکرات، مرۆڤێکی شورشگێر، سیاسەتوانێکی واقع بین و نمونە، دیپلۆماتێکی هەڵکەوتو وسەفیرێکی گەورەی نەتەوەی چەوساوەی کورد بوو.

دوکتور قاسملوو، مودیرێکی داهێنەر و چالاک و پڕکار و ماندووی نەناس، رێکخەرێکی بە توانا و ئەمانەت دار، پێشمەرگەیەکی بە نەزم و دیسیپلین، تێکوشەرێکی خاکی و خەڵکی و بەهەست و قسە خوش و راستگۆ، کوردێکی مافخواز و نیشتمان پەروەر بوو.

شەهید دوکتور قاسملوو، باوڕێکی قووڵی بە دێموکراسی هەبوو، پێی وابوو دێموکراسی شتێک نییە تەنیا تایبەت بە هێندێک کەس و چەند وڵات بێ، بەڵکو دەسکەوتێکی مرۆڤایەتییە و هەرکەسێک و هەر وڵاتێک مافی هەیە کە هەیبێو کەڵکی لێوەرگرێ، ئەو نەک هەر بۆ دۆستان تەنانەت بۆ دوژمنەکانیشی دێمۆکراسی دەپاراست و دەیفەرموو: خەبات بۆ دێموکراسی نابێبچێتە ژێر سێبەری خەبات بۆ مافی نەتەوایەتی و چینایەتی.

د. قاسملوو، باوڕی قووڵی بە ئازادی و داد پەروەریهەبوو، پێی وابوومرۆڤ هەروەک بۆ درێژەدان بە ژیان پیویستی بە ئاو هەوا هەیە، هەر بەم چەشنەش بۆپەرەگرتن و گەشە کردن و درەوشانەوی کومەڵگای مرۆڤایەتی پیویستی

بە ئازادی و دادپەروەری هەیە.

شەهید دوکتور قاسملوو، باوڕی قووڵی بەدۆستایەتی و پێوەندی و هاوکارینێوان مرۆڤەکان هەبوو، پێی وابوو بۆ بەردەوام بوونی ژیانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی، بە پاراستنی بەرژەووندی و سەربەخۆیی و حورمەتیبەرانبەر، پێویستە ئەو پێوەندی و هاوکارییە هەمیشە گەشە بکا و پەرە بستێنێ .

د. قاسملوو ،بە زیرەکی و توانا و ئەزموونی کەم وێنەی خۆی رۆنێسانسێکی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دا وەڕێخست، پێرەوپرۆگرامی حیزبی لە سەر بناغەو بنچینەی دیمۆکراسی و بەرژەوەندی گەلی کورد و سەربە خۆی سیاسی بریاردان دارشتەوە و کردییە بە رێبازی سیاسی حیزبی دیمورات.

سوسیالیزمی دێموکرانی لە ناو حیزب دا چەسپاند و کردییە بە ئامانجی دوا رۆژی حیزبی دیموکرات.

دوکنور قاسملوو، لەئاستی کوردستان و ئێران و جیهان دا، بەراستی خەباتگێرێکی شێلگیر و لە خۆ بوردو و ماندووی نەناسی رێگای ئاشتی و ئازادی و دێموکراسی و مافی مرۆڤ و مافی نەتەوایەتی بوو.

لە بەر هەموو ئەو تایبەتمەندییە بەرزانەی کە دقاسملووی نەمر هەیبوون، شەمشەمە کوێرەکانی حکومەتی ئیسلامی ئێران، دوژمنانی ئاشتی و ئازادی و مافی مرۆڤ، بە پیلانی ئاشتی و بەغەدر و خەیانەت دەست بەکار بوون و مامۆستای دێموکراسی و پێغەمبەری ئاشتییان شەهید کرد.

رێبەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران، دەیانزانی کە د. قاسملوو هەروەک لە خەبات بۆ دادپەروەری سیاسی و نەتەوایەتی و کۆمەڵایەتی دا شێلگیرە، زۆر زیاتر لەوەش باوەڕی بە وتوویژ و چارەسەری ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کورد هەیە و هەر بۆیە کاتێک لە رێگای نیزامی یەوە زەفەریان پێ نەبرد، فێڵبازانە و دەغەڵکارانە لە دەروازەی ئاشتیخوازانەوە بۆی هاتنە مەیدان و بە ناوی وتوویژی ئاشتیخوازانە لە سەر مافی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران ،لە ڤییەن دەگەڵی دانیشتن و تێروریان کرد.

رێبەرانی حکومەتی ئیسلامی ئیران بە هەڵە چوون ،پێیان وابوو بە تێروری دقاسملوو، رێباز و ئامانج و حیزب وگەلی قاسملووشیان تێرور کردوە، بەڵام ئیستا پاش تێپەر بوونی ٢٦ساڵ بە سەر شەهید بوونی دقاسملوو دا،

سەرچاوە
Serchawe

حیزبــی دێمــوکرات و بیــر وریێبــاز و ئامــانجی قاســملووش بەردەوام لە بەرهــو پــێش چــوون و گەشــە کــردن و درەوشانەودان و ڕێبواران و قوتابیانی قوتابخانەی قاسملووش، ئالأی پڕلە شانازی ئەویان بە شەکاوەیی ڕاگرتــوە و بۆ گەیشتن بە ماف و ئامانجە بەرزەکانی گەلی کورد، دڵسوزانە و سەربەرزانە و شێلگیرانە و بێووچان خەبات دەکەن و بەرەو ئاسۆی ڕوون هەنگاو دەنێن.

ڕێکەوتی: ١١ی جوولای ٢٠١٥

سەرچاوە
Serchawe

گوڵبژێرێک لەتایبەتمەندییەکانی شەهید د.سەعیدشەرەفکەندی:

گەورەی شەهید د. سەعید شەرەفکەندی لەگەورەیی کردارو هەڵوێست و بڕیارەکانی دابوو،ئەو هەڵوێست و بڕیارانەی کەلەدەستی هەموو کەس نایەن،ئەو هەڵوێست و بڕیارانەی کەدەبنەمایەی گۆڕانی ئەرێنی و بەکەڵک و گەورە،ئەو گۆڕانەی کەرەوتی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری کۆمەڵگا بەئاقارێکی دروست دا دەبات.

شەهید د.سەعید کادرێکی راستگۆ، قسەلەروو، روو خۆش، رەزا سووک، خاکی و خەڵکی و بێ فیز و ڕیا بوو هەر بۆیەببوو بەسیمای خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان.

د.سەعید شەرەفکەندی رێبەرێکی باوەر بەخۆ، بەتواناو رچەشکێن و پێشرەو بوو، مامۆستا و سیاسەتوانێکی زاناو رووناکبیرو بیر کراوەو شارەزاو ژیر و وریاو رێئالیست بوو.

د.سەعید، مودیرێکی بەمشوور، چالاک و پر کار، بەهیوا و هومێدو باوەر پێکراو بوو، رەخنەگرو راهێنەر و داهێنەر بوو، بەنەزم و دیسیپلین بوو، خاوەن ئەخلاق و پرەنسیب و پرستیژی دێموکراتی بوو.

د.سەعید کوردێکی نیشتمانپەروەر، دێموکراتێکی شۆرشگێر، مرۆڤێکی مافخواز، ئازادیخواز، دێموکراسیخواز، ئاشتیخوازو مرۆڤ دۆست بوو.

شەهید د.سەعید لەگەڵ ئەوەی تێکۆشەرێکی سادقی نەتەوەیی بوو لەهەمانکاتدا رێبوارێکی شێلگیری رێگای دابین کردنی عەداڵەتی کۆمەڵایەتیش بوو، باوەرێکی قووڵی بەهاوپێوەندی و هاو خەباتی گەلانی ژێر دەست و زوڵم لێکراوی ئێران هەبوو، بەکردەوەبۆ لێک نزیک کردنەوەی هێز و لایەنەسیاسیەکانی ئێران هەنگاوی هەڵێناو گیانی پیرۆزی خۆی لەم رێگایەدا فیدا کرد.

لەراستیدا دەتوانین بڵێین شەهید دوکتۆر سادق شەرەفکەندی جێنشینی بەر حەقی دوکتۆر قاسملوو بوو، واتەبەبوونی کاک سەعید کەلێنی بێ قاسملوویی کەمتر بەحیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوەدیار بوو، هەر

بۆیەکاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئیران بەمەبەستی بێ سەر و ڕێبەر کردنی حیزبی دێموکرات و سەر لێشێواندن و داماو کردنی بزوتنەوەی میللی - دێموکراتیکی گەلی کورد لەکوردستانی ڕۆژهەلات و چاو ترسێن کردنی خەڵکی کوردستان، تیرۆری ڕێستورانی میکۆنووسیان بەرێوەبرد.

دیارە کەئامانجی دوژمنانی گەلی کورد هەر وەک بەلەسێدارەدانی قازی مەحەممەد و تیرۆری قاسملووی نەمر نەهاتەدی، بەشەهید کرانی دوکتۆر سەعیدیش نایەتەدی.

ڕێکەوتی: ١٩ی سێپتەمبەری ٢٠١٥

سەرچاوە
Serchawe

کۆماری کوردستان، یەکەم حکومەتی مودێرنی کوردی

لە سەدەی بیستەمدا جووڵانەوەکانی نەتەوەی کورد تووشی هەورازو نشێوی زۆر بوونو چەندین ڕاپەڕینو بزووتنەوەی گەورەو بچووک، بۆ وەدیهێنانو دەستەبەر کردنی مافە ڕەواکانی نەتەوەی کورد لە ناوچەکانی کوردستان سەریان هەڵداوە، بەڵام لە چوارچێوەی ناوچەیەکی دیاری کراوو بەر تەسک نەهاتوونەتە دەرێو ئامانجەکانیان زۆر پێشکەوتوو سەرکەوتوو نەبوون.

لەو سەردەمەدا کە بە هۆی شەڕی دووهەمی جیهانییەوە ئەمریکاو بریتانیا لە باشوورو یەکیەتی سۆڤیەت لە باکووری ئێران جێگیر بوون، ڕێژیمی پاشایەتی ئێران دەسەڵاتێکی ئەوتۆی لە بەشێک لە ناوچەکانی ئێرانو کوردستان دا نەمابوو، یا زۆر کزو لاواز بوو. باروودۆخی ڕۆژهەلاتی کوردستان ئامادە بوو بۆ ئەوەی کە گەلی کورد دەسەڵاتی سیاسی بە دەستەوە بگرێ. لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢١ (١٦ ئووتی ١٩٤٢) چەند ڕووناکبیرێکی کوردستان، لە شاری مەهاباد"کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد" (کۆمەڵەی ژ - ک)یان پێکهێنا. کۆمەڵەی ژ- ک ڕێکخراوێکی داخراوو نهێنی بووو وەڵامدەری وەزعی تازەی کوردستان نەبوو. هەربۆیە وەک پێویستییەکی سیاسیو بە گوێرەی بارووودۆخی نوێی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە رۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ی هەتاوی (بەرامبەر بە ١٦ی ئووتی ١٩٤٥ی زایینی) لەسەر بناغەی کۆمەڵەی ژ- ک حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە شاری مەهاباد دامەزراو بەرنامەکانی خۆی بڵاو کردنەوە.

لەو کاتەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک حیزبێکی سیاسیو نوێو دیمۆکراتو پێشڕەو، بە سیاسەتێکی دروستو ئوسوولیو واقعبینانە، بە کەڵک وەرگرتن لە ئەزموونی مێژووی خەباتی گەلی کورد، بە بڵاو کردنەوەی بەرنامەیەکی هەشت بەندی کە زۆربەی داخوازییەکانی نەتەوەی کوردی لە خۆ گرتبوو، بە خەباتو تێکوشانی شۆڕشگێڕانە، لە ماوەیەکی کەم (١٦٠ ڕۆژ)دا توانی هەستی نەتەوایەتیو بیرو باوەڕی دیمۆکراتی لە کوردستان دا بڵاو بکاتەوەو لەو بەشەی کوردستان، بە تایبەت ناوچەی موکریان دا، زەمینەی دامەزرانو ڕاگەیاندنی کۆماری کورستان پێک بێنێ.

سەرئەنجام گەلی کورد بە ڕێبەرایەتی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە رۆژی ٢ی ڕێبەندانی ساڵی ١٣٢٤ هەتاوی

سەرچاوە
Serchawe

دا، دامەزرانی کۆماری کوردستانی لە شاری مەهاباد ڕاگەیاندو پێشەوا قازی مەحەممەد وەک یەکەم سەرۆک کۆماری کوردستان دیاری کرا.

کۆماری کوردستان بە بەراورد لەگەڵ جووڵانەوەکانی ڕابردوو جیاوازی بەرچاوی هەبوو. خاوەنی بەرنامەیەکی ڕێکو پێکو ئامانجی نەتەوایەتیو دیمۆکراتی مودێرن بوو. زمانی کوردی کرا بە زمانی فەرمیو سوپای میللی لە ژێر ناوی هێزی پێشمەرگەدا پێکهاتو قوتابخانەی کوردی دامەزراو چەند رۆژنامەو گۆڤاری کوردی چاپو بڵاو کرانەوە. بۆ یەکەم جار یەکیەتییەکانی لاوانو ژنان دامەزرانو بە گشتی خزمەتێکی زۆر بە فەرهەنگو کولتووری کوردی کرا.

بەرێوبەرانی کۆمار لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆیاندا، زۆربەی کێشە سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتی یەکانو تەنانەت کێشە سنووری یەکانیشیان لەگەڵ دراوسێکانو نەتەوەکانی دیکە بە شێوەی دیمۆکراتیکو لە ڕێگای وتووێژی ئاشتیخوازانەوە چارەسەر دەکردن.

خاڵێکی بەهێزی دیکەی کۆماری کوردستان، ئەوە بوو کە بۆ هەموو نەتەوەی کورد جێگای هیواو ئاوات بوو، هەر بۆیەش بارزانیەکان بەرێبەری خوالێخۆشبوو مستەفا بارزانیو زۆر کوردی دیکەی باشووری کوردستان لە کاروباری کۆماری کوردستان دا چالاکانەو بەرپرسانە بەشدار بوون، زۆر نوێنەری کورد لە تورکیەو سووریەو تەنانەت لە دەرەوەی کوردستان، لە ئوروپاو ئەمریکاوە سەردانی کۆماری کوردستانیان دەکردو بە چاوی هیواو تاسەو ئارەزوو دەیانڕوانییە یەکەم حکومەتی مۆدێرنی کوردی.

کۆماری کوردستان لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆیدا تا ڕادەیەکی بەرچاو ئەمنییەتو ئاسایشی بۆ خەڵک دابین کردو تەنانەت بۆ باشتر بوونی باری ئابووری کوردستان دەستی بە بازرگانی ڕاستەوخۆ لەگەڵ یەکیەتی سوڤیەت کرد.

بەداخەوە کۆماری کوردستان زۆر نەژیا تا لە خزمەت کردن بە گەلی کورد بەردەوام بێ، بەڵام لەو ماوە کورتەش دا بەقەد دەیان ساڵ خزمەتی بە زمانو فەرهەنگو کولتووری کوردی کردوە. ماوەی ١١ مانگ بۆ ئیدارە کردنو دابەزاندنی پلانو بەرنامە، ماوەیەکی زۆر کەم بوو، بەڵام گەلی کورد سەرەڕای نەبوونی ئەزموونی حکومەتداریو ئیمکاناتو هەروەها گەمارۆی دوژمن، دەری خست، شیاوی ئەوەیە کە مافی چارەنووسی خۆی بەدەستەوە بگرێو خۆی ئیدارە بکا.

سەرچاوە
Serchawe

بەداخەوە ئەو حکوومەتە ساوایە دوای ١١ مانگ کەوتە بەر پەلاماری هێرشی دڕندانەی ئەرتەشی ڕێژیمی پەهلەوی‌و رووخا. ڕێبەرانی کۆمار بەشێکی زۆریان گیران‌و پاش دادگایی کردنێکی کورتی نیزامی لە سێدارە دران. پێشەوا قازی مەحەممەدو سەدری قازی‌و سەیفی قازی لە رۆژی ١٠ی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٢٦ی هەتاوی لە مەیدانی چوارچرای مەهاباد لە سێدارە دران.

ئێستا کە حەفتا ساڵ بە سەر دامەزرانی ئەو کۆمارەدا تێدەپەڕێ، نەتەوەی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستان، رۆژی ٢ی ڕێبەندان بە رۆژێکی نەتەوەیی‌و کۆماری کوردستانیش بە یەکەم حکومەتی مودێرنی کوردی دەزانن‌و هەموو ساڵێک لە رۆژی دامەزرانیدا ڕێزی لێدەگرن. تا ئێستاش بەشێکی هەرەزۆری ئامانجەکانی کۆماری کوردستان، ویستو داخوازی نەتەوەی کوردن‌و ئەم کۆمارە هەمیشە وەک ئەستێرەیەکی پرشنگدار لە ئاسمانی کوردایەتیدا دەدرەوشێتەوە.

ڕێکەوتی: ٢٠ی جانیۆێری ٢٠١٦

سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران لە ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٥٧ی هەتاوی دا

هۆکارەکانی سەرهەڵدانی ئەو شۆڕشە چی بوون؟ ئەم شۆڕشە چ دەسکەوتێکی بۆ گەلانی ئێران بە دواوە بوو؟

ساڵی ١٢٩٩ی هەتاوی (١٩٢١ی زایینی) ڕەزاخان بە کودەتایەکی نیزامی کە بەهاوکاری ئینگلیزییەکان کردی، دەسەڵاتی قاجارییەی وەلا ناو ساڵی ١٣٠٤هەتاوی (١٩٢٥)زا یینی خۆی وەک شای ئێرانو دامەزرێنەری سلسلەی پەهلەوی ناساند.

لەو ساڵەوە تا شۆڕشی گەلانی ئێران لە سەر یەک بنەماڵەی پەهلەوی (کوڕو باب) ٥٨ ساڵ بە سەر ئێراندا حکوومەتیان کرد.لە ماوەی ئەو ٥٨ساڵەدا، گەلانی ئێران لە دەست سیاسەتەکانی ئەو بنەماڵەیە وەزاڵەهاتبوونو لە ئاکامی ئەو سیاسەتانەدا بوو، کە ئەوشۆڕشە سەری هەڵداو کۆتایی بە دەسەڵاتی پاشایەتی لە ئێران هێنا .

ڕەزاشا دامەزرێنەری سلسلەی پەهلەوی لە ماوەی دەسەڵاتی خۆیدا، زۆرداری گەیاندە ئەوپەری خۆیو شۆوێنیزمی ئێرانی کردە سیاسەتی فەرمیو نەتەوە غەیرە فارسەکانی ئێران خرانە ژێر توندو تیژترین ستەمی نەتەوایەتیو فەرهەنگو کولتووری ئەو نەتەوانە کەوتە بەر هێرشی سیاسەتی ئەو حکوومەتە شۆوێنیستەو تەنانەت مێژووی نەتەوەکانیش کەوتە بەر دەستکاری کردنو ...هتد. ئەم سیاسەتەی ڕەزاشا بۆ ئەوە بوو وا نیشان بدا کە لە ئێراندا تەنیا نەتەوەیەک هەیەو ئەویش فارسە. لە ماوەی دەسەڵاتی ناوبراودا نارەزایەتی گەلانی ئێران گەیشتە ئەوپەری خۆیو خەباتو تێکۆشان دژی ئەو دەسەڵاتە لە سەرتا سەری ئێران سەری هەڵدا کە بە توندترین شێوە بە هۆی هێزە ئەمنیەتییەکانی ئەو ڕێژیمەوە سەرکوت کرا.

لە کاتی شەڕی دووهەمی جیهانیدا، ڕەزاشا لە بەر بەرژەوەندی ئاڵمانییەکان خۆی بە بێلایەن ناساند. بەڵام وڵاتانی مێحوەری شەڕ (ئەمریکا، بریتانیاو یەکیەتی سۆڤیەت) بۆ گەیاندنی یارمەتی بە بەرەکانی شەڕی دژی ئاڵمان لە سۆڤیەت، ئێرانیان داگیر کردو ڕەزاشایان لە سەر تەختی پاشایەتی لابردو حەمەرەزا (کوری ڕەزاشا)یان لە جێی ئەو دانا. ناوبراو لە سەرەتای پاشایەتییەکەی دا دەگەڵ لاوازیو بێ دەسەڵاتی بەرەوروو بوو، هەر بۆیە دەرفەتێک هاتە پێش تا گەلانی ئێران چالاکتر لە پێشوو بێنە نێو سیاسەتو بە دامەزراندنی حیزبو

ڕێکخـراوی سیاسـی لە چارەنووسـی وڵاتەکەیـان دا بەشـدار بـن. بە کۆتـایی هـاتنی شـەڕی دووهەمـی جیهـانیو پاشەکشـەی وڵاتـانی زلهێـز لە ئێـران، وردە وردە دەسـەڵاتی حکـوومەتی ناوەنـدی بەهێزتـر دەبـێو ڕۆژ بە ڕۆژ چوارچێوەی چالاکیی حیزبو ڕێکخراوە سیاسیەکان بەرتەسکتر دەبێو چەندین جار لە لایەن هێزە ئەمنیەتییەکانی ڕێژیم هێرش کرایە سەر ئازادیخوازانو بە هەزاران کەسیان لێگیراو دواتـر زینـدانیو ئیعدام کران، یـا لە نـاوچەی خۆیـان دوور خرانەوە. تەنـانەت سـاڵی ١٣٣٢ی هەتـاوی بە کودەتـایەکی نیزامی بە تەواوی وڵاتـی بەرەو داخرانی سیاسی بردو تەواوی ئەو وردە ئازادییانەی کە هەبوون، کۆتـاییان پێهات. حەمەرەزاشا هەر وەک بـاوکی، سیاسـەتی شۆوێنیزمی فارسی درێژە پێداو لەو پێوەنـدییەدا چەنـدین جـار نـارەزایەتی گەلانی ئێرانی بە توونـدترین شێوە سەرکوت کرد، کە دەتوانین ئاماژە بە لەناو بردنی دەوڵەتـی موسەددیق، هێرشی سـاواک بـۆ سەر ئـازادیخوازان بە تایبەتی ئەندامانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران لە سـاڵەکانی ١٣٣٨ و ١٣٤٢ی هەتـاویو دەسـتگیر کردنـی سەدان تێکۆشەری دیمۆکراتو سەرکوتی بێرەحمانەی جووڵانەوەی ٤٦ و ١٣٤٧ لە کوردستانی ئێران بکەین.

لە ئاکامـدا گەلانـی ئێـران لە سـاڵی ١٣٥٦ ڕژانە سـەر شـەقامەکانو بـۆ دەسـتەبەر کردنـی ئـازادیو مـافە ئینسـانییەکانیان دژی ئەم ڕێـژیمە شۆڕشـێکی سەرتاسـەرییان دەست پێکـردو لە ٢٢ی ڕێبەنـدانی ١٣٥٧ی هەتـاوی، حکوومەتی پاشایەتییان ڕووخاند. بەڵام بە داخەوە بە هۆی نەبوونی بەدیلێکـی دیـاری کـراو لە لایەن ئۆپۆزسیۆنی دێمـۆکراتو پێشـکەوتنخواز، دەسـەڵات کەوتە دەست ئاخونـدە پاوانخوازەکـان، بە تـایبەتی ئـایەتوڵڵا خـومەینیو دواتـر حکـوومەتی دیکتـاتۆری ویلایەتـی فەقیهییـان لە ژێـر نـاوی کـۆماری ئیسلامی دامەزراند. لە سـەر گەورەیـیو بەشکۆ بـوونی ئەو شۆڕشە هیچ شکو گومانێک نیە، بەڵام ئایـا کـۆماری ئیسلامی داواکارییەکـانی گەلانی ئێرانی دابین کرد؟

بە ئـاور دانەوەیەکـی کـورت بە سـەر مێـژووی ٣٧ سـاڵەی کۆمـاری ئیسـلامیدا بۆمـان دەردەکەوێ کە نەتەنیـا ئەو داواکارییـانە دابـین نەکـران بەڵکـوو ئەو نیـزامە بە حکـوومەتە دواکەوتـووەکەی خـۆی، ئێرانـی بەرەو سـەدەکانی نێوەراست گێڕایەوەو لەو ماوەیەدا وڵاتی تووشی دەیان موسیبەت کردوە. هەشت سـاڵ شەڕ دەگەڵ عێـراق ، ئـابووری وڵاتـی بە تەواوی لاواز کـرد. لە ئاکـامی ئەو شـەڕەدا بە سـەدان هەزار کەس کـوژرانو بێسەروشـوێنو کەم ئەنـدام بوون. سیاسەتی ناردنە دەرەوەی شۆڕشی ئیسلامیو پەرەپێدانی تیرۆریزمی نێودەوڵەتی بەشێکی بەرچاو لە داهـاتی وڵاتی بۆ سەرف کراوە. سەپاندنی شەڕی سەرانسەری بە سەر کوردستـاندا، پێشێل کردنی هەموو جۆرە ئـازادییەک وەک: ئازادی بەیان، نووسین، پێک هێنـانی حیزبو ڕێکخـراوی سیاسـی، پەرە پێـدان بە بـازرگـانیو بڵاوکـردنەوەی مەواددی موخەددیر، تەواوی ئەو سیاسەتو کردەوانە لە نێو خۆی وڵاتدا بوونەتە هۆی بێکاریو فەسـادو گرانـیو لە

دەرەوەی وڵاتیش بوونەتە هۆی تەریک کەوتنەوەو بێ ئیعتباری رژێم‌و گەمارۆی جۆراوجۆری کۆمەڵگای نێودەوڵەتی. کە وابوو بەو ئاکامە دەگەین کە شۆڕشی گەلانی ئێران شۆڕشێکی بە شکۆو پێویست بووە، بەڵام ئەو شۆڕشە هەر وەک لە ماوەی ئەو ٣٧ساڵەدا دیومانە لە رێبازی سەرەکی خۆی لادراوەو هەموو مافو ئازادییەکانی گەلانی ئێران پێشێل کراون.

هەر بۆیە دەنگی نارەزایەتی لە دژی ئەو رێژیمە لە سەرتا سەری ئێران بەرز بۆتەوە . بەڵام ئەو جارەیان دەبێ لە ئەزموونی شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ دەرس وەرگرین‌و هەر لە ئێستاوە پێویستە بە دیلێکی دێموکراتی ئەوتۆمان بۆ حکوومەتی داهاتووی ئێران هەبێ کە وەڵامدەرو دابین کەری ویستو داخوازییە نەتەوایەتی‌و دێموکراتیکەکانی گەلانی چەوساوەی ئێران بێت.

رێکەوتی: ٩ی فێبریوێری ٢٠١٦

سەرچاوە Serchawe

هەڵبژاردنی ئازاد و دێموکراتیک

هەڵبژاردن یەکێک لە بنەما سەرەکییەکانی دێموکراسییە و پێوەندی ڕاستەوخۆ و پتەوی بە ئازادییەوە هەیە، یان بە دەربڕینێکیتر دەتوانین بڵێین ئازادی، پێشمەرجی مانا پەیدا کردنی هەڵبژاردنە.

ئەگەر هەڵبژاردن بریتی بێت لە دەرخستنی ئیرادەی مرۆڤ سەبارەت بە بابەتێکی دیاریکراو، ئەوا بە بێ هەبوونی ئازادی، ئەو هەڵبژاردنە مانای نابێت، چوونکە ئیرادەی ڕاستەقینەی مرۆڤ لە ئازادی و ئازاد بوونی ئەو مرۆڤەدا دەردەکەوێ و دەتوانێ خۆی نیشان بدات.

مافی هەڵبژاردن بریتییە لە مافی سەربەخۆیی لە بڕیاردان و ئازادی لە جۆری بڕیاردانی مرۆڤ لە چارەنووسی خۆی و کۆمەڵگاکەی. مافێکی سروشتی، مەدەنی و سیاسی هەر مرۆڤێکە کە ئازادانە بیروباوەڕ، دین، کار، هاوسەر، شوێنی نیشتەجێ بوون و حکوومەتی وڵاتی خوی هەڵبژێرێ. هەڵبژاردن گرینگترین ماف و ئەرکی هاووڵاتییە کە لەسەر بنەمای تاک پێکهاتووە، چوونکە تاک دەکات بە خاوەنی بڕیاردان و کەسایەتی و بەرپرسایەتیی بۆ دروست دەکات و ویست و خواستە هاوبەشەکانی تاکەکان یەکدەخات و دەبێتە هۆی ئەوە کە تاک لە بەرانبەر چارەنووسی داهاتووی کۆمەڵگاکەی هەست بە بەرپرسایەتی بکات.

لە هەڵبژاردنی ئازاد و دێموکراتیکدا، هاووڵاتییان لە بارودۆخ و کەشێکی لەبار و گونجاودا بە شێوەیەکی ئازاد، نهێنی، ڕاستەوخۆ، گشتی، یەکسان و دادپەروەرانە بڕیار و دەنگ دەدەن. بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە بەگوێرەی یاسا مافی دەنگدانیان هەیە شانس و دەرەتانی وەک یەک دابین و دەستەبەر دەکرێ و مافی هەڵبژاردن و خۆپاڵاوتن لە کەس زەوت ناکرێ، هیچ کەس و گرووپ و لایەنێک بە هۆی جیاوازیی بیروباوەڕ، ڕەگەز، ئایین، قەوم و نەتەوەوە پەراوێز ناخرێ و هەڵاواردنی لەسەر بەڕێوە ناچێ. هەر هاووڵاتییەک تەنیا خاوەنی یەک دەنگە و کەس بەهۆی بارودۆخی ئابووری و کۆمەڵایەتی مافی تایبەت و جیاوازی لە کەسانی دیکە نییە.

لە هەڵبژاردنی ئازاد و دێموکراتیکدا پاڵێوراو و لیستی ڕەنگاوڕەنگ بە پرۆژە و پلانی ڕوون و ئاشکرا لە ململانێی هەڵبژاردندا بەشداری دەکەن و دەرفەتیان پێدەدرێ کە بەگوێرەی یاسا بۆ ڕاگەیاندنی پرۆژە و بەرنامەکانیان

دەستیان بە ئامرازەکانی ڕاگەیاندن ڕابگات و کەڵکیان لێ وەرگرن، ئامرازەکانی ڕاگەیاندنی گشتی لەسەر پاڵێوراوان و پرۆژەکانیان و یاساکانی هەڵبژاردن و پێشێل کردنی یاساکانی پێوەندیدار و تایبەتمەندییەکانی شوێن و شێوەی دەنگدان، زانیاریی پێویست بە هاووڵاتیان ڕادەگەیەنن.

لەهەلبژاردنی دیموکراتیکدا،دەوڵەت ئاسایش و تەناهی هەڵبژاردنەکە دابین و دەستەبەر دەکات و هەر چەشنە گوشارێک لەلایەن حکوومەت، یان هەر گرووپ و لایەنێک ڕەوایی و یاسایی بوونی هەڵبژاردنەکە دەخاتە مەترسییەوە.

کۆمیسیۆنی هەڵبژاردن کە دامەزراوەیەکی سەربەخۆ و جێی متمانەی لایەنە سیاسییەکان و هاووڵاتییانە، بە ماف و دەسەڵاتی تەواو هەڵبژاردنەکە بەڕێوە دەبات و پاک و بێگەرد بوونی پرۆسەکە دەسەلمێنێ و ڕایدەگەیەنێ.

هەڵبژاردنی ئازاد و دیموکراتیک ڕەوتێکی مەدەنییانە و ئاشتیخوازانەیە کە ڕێگەچارەی بەدەر لە توندوتیژی بۆ چارەسەر کردن و کەم کردنەوەی کێشەو گرفتە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان دابین دەکات و دەرفەتێکی لەبار بۆ هاووڵاتییان پێکدێنێ کە نوێنەرانی جێی باوەڕی خۆیان هەڵبژێرن و متمانە بە دەسەڵاتی سیاسی داهاتوویان بدەن و بەرپرسایەتی کاروباری وڵاتیان پێ بسپێرن و سێ دەسەڵاتی یاسادانان، جێبەجێ کردن و دادوەری نۆژەن بکەنەوە و جێگۆڕکێ لە دەسەڵاتدا بکەن و بەم چەشنە لە پێناوی ژیانێکی باشتر و خزمەتگوزاری زۆرتر و گەشە و پێشکەوتنی نیشتمانەکەیان، بڕیار لە چارەنووسی خۆیان و کۆمەڵگاکەیان دەدەن.

ڕێکەوتی: ١٦ی مای ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

شۆڤێنیزمی فارس، نکۆلی لە "مان ومافی " نەتەوە ستەملێکراوەکان دەکات

کۆمەڵگای ئێران لە رووی نەتەوایەتی،ئیتنیکی، زمانی، ئایینی و کولتوورییەوە پێکهاتەیەکی فرەچەشنە؛ واتە نەتەوەکانی فارس، تورک، کورد، عەرەب، بەلووچ، تورکمەن و کەمایەتییەکانی ئەرمەنی، ئاسۆری و ژمارەیەک زمان و زاراوەی ناوچەیی وەک: لوری، گیلەکی مازەنی، قەشقایی، ئەفشاری و پێڕەوانی ئایینی جیاواز وەک: مەسیحی، یەهوودی، بەهایی، ئێزیدی، زەردەشتی و ئیسلامی (شیعە و سوننی) لە ئێراندا دەژین. لە ئاکامی هەڵسەنگاندنی دیمۆگرافیی نەتەوایەتی ئێران، دەگەینە ئەو ڕاستییە کە شەش نەتەوەی جیاواز لە ئێراندا دەژین و هیچ نەتەوەیەک بە تەنیا ناتوانێ ئیدیعا بکا کە لە ئێراندا زۆرینەیە، هەرنەتەوەیەک تەنیا لە سەر زەوی باب وباپیرانی و لە چوارچێوەی هەرێمی خۆیدا زۆرینەیە، تەنانەت نەتەوەی فارسیش لە بەرابەر کۆی نەتەوەکانی دیکەی ئێران زۆرینەی رەهای نیە، هەر نەتەوەیەکیش کێشەی نەتەوایەتی خۆی هەیە.

بیرۆکەی نەتەوەسازیی ئێرانی، لە رەوتی شۆڕشی مەشروتە دا گەرا دادەنێ ولە دایک دەبێ و تیۆریزە دەکرێ و لە سەردەمی دیکتاتۆری رەزاشا دا پراکتیزەکردنی شوڤێنیزمی ئێرانی دەبێت بە سیاسەتی فەرمی رژێمی پەهلەوی. رەزاشا بە پلان و بەرنامەی پێشتردارێژراو و بە شێوەی سیستماتیک پرۆژەی نێوەندگەرایی دەست پێدەکا،زمانی فارسی بە زمانی فەرمی خوێندن و نووسین وکاروباری سیاسی و ئیداری ودەوڵەتی ڕادەگەیەنێ و زمانی نەتەوەکانی دیکە لە کاروباری ئیداری و پەروەردە پەراوێز دەخات، رێگە لە پێشکەوتن و گەشە کردنی جۆراوجۆریی زمانیو فرەکولتووری دەگرێ، پێکهاتەی دیمۆگرافی و جوغرافیایی هێندێک لەو شارو ناوچانەی کە نەتەوەیەکی غەیرە فارس تێیدا زۆرینەیە تێکدەدا، ناوی هێندێک لە شاروگوندەکان دەگۆڕێ، رێورەسم و جلو بەرگی نەتەوەکانی غەیرە فارس قەدەغە دەکا، بە گوێرەی بەرژەوەندی شوڤێنیزمی ئێرانی دەست لە مێژووی کۆن و نوێی نەتەوەکانی ئێران وەردەدا ودەیان پیلانی دیکە بۆتواندنەوە و سڕینەوە و لە نێوبردنی فرە چەشنی و فرەشوناسی و شوێنەواری نەتەوەکانی غەیرە فارس دەگێڕێ. لە لایەکی دیکەوە هەموو ئیمکانات ودەسەڵاتی رژێمی پەهلەوی وەگەڕدەخات بۆ بنیاتنانی یەک کولتوور، یەک زمان، یەک سیستمی پەروەردەیی، دەوڵەتێکی تاکانە ویەکدەست، خەڵکێکی یەکدەست و سەرەنجام دروستکردنی نەتەوەی ئێران و سەپاندنی شوڤێنیزمی مەزنیخوازی نەتەوەی فارس. لەئاکامدا بیرۆکەی شوڤێنیزمی ئێرانی بوو بە سەرچاوەی سەرەکیی کێشە و ململانێیەکی ناڕەوا لە نێوان نەتەوەی فارس و نەتەوە ستەملێکراوەکان، کێشەیەک کە رەزاخان بەکردەوە دەستی

سەرچاوە
Serchawe

پێکرد و حەمەرەزاشای کوڕی درێژەی پێدا و تەنانەت شەڕی دووەمی جیهانی و شۆڕشی ١٣٥٧ی گەلانی ئێران نەیتوانی کۆتایی پێ بێنێ و لە چوارچێوەی پێشوودا مایەوە و ڕێژیمی ئیسلامی ئێرانیش بە شێوەیەکی دیکە و بە کەڵک وەرگرتن لە ئایدیۆلۆژیی ئیسلامی درێژەی پێدا و تا هەنووکە بەردەوامە.

بە درێژایی مێژووی مۆدێرنی ئێران، فارسە شۆڤێنیستەکان بە مەبەستی بە تاکانە هێشتنەوە و بە هەمیشەیی کردنی دەسەڵاتی سەرەڕۆیانەی نەتەوەی فارس ونکۆڵیکردن لە شوناسی نەتەوەکانی دیکەی ئێران بە پلان وپیلانی جۆراوجۆر هەوڵیانداوە ئەو گوتارە ناڕاست و ناڕەوایە بسەلمێنن و بچەسپێنن کە ئەو بەشە لەنەتەوە ستەملێکراوەکانی ئێران کە ڕەچەڵەکیئاریاییان هەیە بەشێکن لە نەتەوەی ئێران (نەتەوەی فارس) و بۆ پاراستنییەکپارچەی خاکی ئێراندەبێ بەناچاری وەککۆیلە لەژێر دەسەڵاتی ناڕەوای شۆڤنیزمی فارس دا درێژە بەژیان بدەن.

ولاتی ئێران لە زۆربەی نزیک بە تەواوی مێژووی هاوچەرخی خۆیدا، بە شێوەی دەسەڵاتی ناوەندی سەرەڕۆ و پاوانخواز بە ڕێوە چووە و نەتەوەی فارس خاوەنی هەموو ئیمکانات و سەرمایە و دەسەڵاتێک بووە و بە شێوازی جۆراوجۆر نەتەوەکانی دیکەی ئێرانی چەوساندونەتەوە و بە پێی یاساکانی (رابردوو و ئێستای) دەسەڵاتدارانی شوڤینیستی ئێرانی، نەتەوەکانی غەیرە فارس وەکوو نەتەوە بە فەرمیی نەناسراون و خاوەنی هیچ ماف و ئیمتیازێکی نەتەوایەتی نین.

هێندێک کەس ولایەنی شوڤێنیستی ئێرانی دەڵێن؛ لە ئێرانێکی دێموکراتیکدا ئەگەر ڕێزلە مافی مرۆڤ بگیردرێ و هەمووتاکێک خاوەنیمافی یەکسانی هاووڵاتی بێ، ئەقوامی ئێرانیبە مافەکانیان دەگەن، بەم چەشنە شوناس و مافی نەتەوە ستەملێکراوەکان تا ئاستی ماف و شوناسی قەومی کەم و بچووک دەکەنەوە و مافی مرۆڤ سنووردار دەکەن بە مافی تاکە کەسی و مافی نەتەوایەتی لە چوارچێوەی پێناسەی مافی مرۆڤ دێننە دەر، مەبەستی ئەوکەس و لایەنانەش لەباشترین حاڵەتدا سەپاندنی ناسیونالیزمی مەزنیخوازی فارسە لە بیچم وفورمێکی دیکەدا، لەراستیدا لە وڵاتێکی فرە نەتەوەی وەک ئێران کە کێشەی شوناسە جیاوازەکان بە چارەسەرنەکراوی ماوەتەوە، دێمۆکراسییە بێ دابەشکردنی سەروەری و دەسەڵاتلە باشترین حاڵەتدا بەرهەمهێنەری دیکتاتۆری زۆرینەیە و نەتەوە ستەملێکراوەکانی ئێران ئامادە نین بۆ دێموکراسییەکی رووت و سادەی لیبراڵی بەستراوە بە ڕەوایی تاکەکەسی چاوپۆشی لە مافە نەتەوایەتییەکانیان بکەن.

دیارە نەتەوە و کەمینە ستەملێکراوەکانی ئێران ئەمڕۆکە زیاتر لە رابردوو و شیاریی سیاسی وهەستی نەتەوایەتیان بەرزبۆتەوە و بە تاقیکردنەوە بۆیان دەرکەوتووە کە لە وڵاتێکی ئاڵۆزو فرەچەشنی وەک ئێراندا کێشە و پرسە گرینگەکانی نەتەوەکان بە دەوڵەتێکی تاک پێکهاتە و یەکدەست چارەسەر ناکرێن،چونکە سروشتی دەوڵەت - نەتەوەی تاک پێکهاتەو نێوەندگەرا بەرهەمهێنەری توتالیتاریزمە کە ناتەبایی بنچینەیی لەگەڵ فرەچەشنی و مافی نەتەوە و کەمینەستەملێکراوەکان داهەیە، هەروەها ئەو ڕاستییەشیان بۆ دەرکەوتووە کەیەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی وڵاتی ئێران، کیشەی نەگۆڕینی دەسەلاتی شۆڤێنیزمی فارسە کە بۆتە ماکە و مەیدانی توندوتیژی و زەبروزەنگ و کودەتا و جەنگ.پرسی ئایین و ئایینزا کێشەی سەرەکیی گەلانی ئێران نیە، بەڵکوو ئەوە مەسەلەی نەتەوایەتییە کە بڕبڕەی پشتی کێشەی پێکەوە ژیانی کۆمەڵگای ئێرانە و هەتا ئەو کێشەیە بە شێوەی دادپەروەرانە و دێموکراتیک چارەسەرنەکرێ ئەو وڵاتە ڕووی ئاشتی و ئاسوودەیی بە خۆیەوە نابینێ .

ڕێکەوتی: ١٠ی سێپتەمبەری ٢٠١٧

جیاوازی نێوان فیدراڵیزم و کۆنفیدراڵیزم

* فیدراڵیزم وەک سیستمی حکوومەتی: سیستمێکی دیموکراتیکە کە بە پێی ڕێککەوتنی هاوبەشی دەستووری، سەروەری بە شێوەی ستوونی لە نێوان حکوومەتی ناوەندی (فیدراڵ)و هەرێمەکان دابەش دەکاتو لە هەردوو ئاستی حکوومەتیدا دەسەڵاتەکانی یاسادانان و بەڕێوەبردن و دادوەری بەشێوەی ئاسۆیی لێک جیا دەکاتەوە.

* کۆنفیدراڵیزم: دوو یان چەند دەوڵەت، بە شێوەیەکی ئارەزوومەندانە، بۆ چەند مەبەستێکی دیاریکراو (کاروباری دەرەوە، بەرگری یان ئابووری) پەیمانێکی نێودەوڵەتی پێک دێنن کە ئەو پەیمانە دەبێتە هۆی دروست بوونی نیهادێکی بەڕێوەبەری هاوبەش کە پێی دەگوترێ کۆنفیدراسیۆن.

* جیاوازی نێوان کۆنفیدراڵیزم و فیدراڵیزم:

١- لە کۆنفیدراڵیزمدا دەوڵەتەکان وەک یەک نوێنەریان لەو پەیمانەدا هەیە، بەڵام لەهەموو دەوڵەتانی فیدراڵیدا هەرێمەکان وەک یەک نوێنەریان لە ناوەند دا نییە.

٢- لە کۆنفیدراڵیزمدا دەوڵەتانی ئەندام مافی جیا بوونەوەیان پارێزراوە، بەڵام لە فیدراڵیدا هەرێمەکان مافی جیابوونەوەی یەک لایەنەیان نییە.

٣- کۆنفیدراسیۆن لە ئاستی نێونەتەوەییدا کەسایەتی یاسایی نییە بەڵام هەموو دەوڵەتانی ئەندام لەو پەیمانەدا کەسایەتی یاسایی نێونەتەوەییان پارێزراوە، لە فیدراڵیزمدا تەنیا دەوڵەتی فیدراڵ لە ئاستی نێونەتەوەییدا کەسایەتی یاسایی هەیە.

٤- لە کۆنفیدراسیۆندا بڕیارەکان بە کۆی دەنگ (اتفاق آرا) دەدرێن بەڵام لە فیدراڵیدا هەمیشە بڕیارەکان بە کۆی دەنگ نادرێن.

سەرچاوە Serchawe

٥- لە کۆنفیدراسیۆندا دەوڵەتەکان مافی ڤیتۆکردنی بڕیارەکانیان هەیە بەڵام لە فیدراڵیدا وانییە.

٦- لە کۆنفیدراسیۆندا دەوڵەتانی ئەندام دەسەڵاتو سەلاحییەتیان وەک یەکویەکسانە بەڵام لە هەموو دەوڵەتێکی فیدراڵیدا هەرێمەکان دەسەڵاتو سەلاحییەتیان وەکیەک نییە.

٧- لە کۆنفیدراڵیزمدا ناوەند خاوەنی سەرچاوەی دارایی و پێگەی هەڵبژاردنی سەربەخۆ نییە بەڵام لە فیدراڵیزمدا حکوومەتی ناوەندی (فیدراڵ) بە پێی یاسا خاوەنی دەسەڵاتی دارایی و پێگەی هەڵبژاردنی سەربەخۆیە.

٨- سنووری دەسەڵاتی کۆنفیدراسیۆن گرێدراوی دەوڵەتانی ئەندامەو تەنیا ئەو بەشە لە دەسەڵات پراکتیزە دەکات کە دەوڵەتانی ئەندام پێیان داوە، بەڵام حکوومەتی ناوەندی (فیدراڵ) هێندێک دەسەڵاتی بە پێی یاسا پێدراوە کە بە شێوەیەکی سەربەخۆ دەتوانێ پراکتیزەیان بکات.

٩- لە کۆنفیدراڵیزمدا تەنیا دەوڵەتانی ئەندام پابەندن بە بڕیارەکانی ئەو پەیمانە نەک هاووڵاتیانی دەوڵەتانی ئەندام بەڵام لە فیدراڵیزمدا هەموو هاووڵاتیان پابەندن بە بەڕێوەبردنی بڕیاراتو یاساو ڕێسای دەوڵەتی فیدراڵ.

ڕێکەوتی: ١٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

گرینگی پێکهێنانی بەرەی کوردستانی ڕۆژهەڵات

لە بارودۆخی ئەمڕۆدا کۆڕ و کۆمەڵ و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان پتر لە رابردوو باس لە پێکهێنانی بەرەی کوردستانی وەک پێویستییەکی سیاسی و هەنگاوێکیگرینگ لە رەوتی بزووتنەوەی نەتەوەیی - دێموکراتیکی کوردستان دەکەن و لەو باوەڕەدان کە پێکهێنانی بەرە، ئەوەندە گرینگ و پڕبایەخە کە ناکرێ و نابێ گیروگرفت و کۆسپەکان رێگای لێ بگرن.

لەم پێوەندییەدا پێویستە هێز و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان پێداچوونەوە بەو بۆچوون و هەڵوێستانەیاندا بکەنەوە کە لە رابردوودا بوونەتە کۆسپی سەر ڕێگەی پێکهێنانی بەرە و ئازایانە و ڕاشکاوانە و بە نیازپاکی و بە گیانی هەست کردن بە بەرپرسیارێتی نەتەوەیی و بە پلاتفۆرم و رێکاری گونجاو و روون و شەفاف و بە وتووێژی بنیاتنەر، کاری جیددی بکەن بۆ لێک نزیک کردنەوەی ڕوانگە و بۆچوونە جیاوازەکانیان لە پێناو پێکهێنانی بەرەیەکی فرەچەشن و یەکگرتوو و دێموکراتیکی کوردستان دا.

بەرە پەیمانێکە کە لەودا هێز و لایەنە سیاسییەکان بە شێوەی ئازادانە و دڵخوازانە لە سەر بناغەی بەرژەوەندی هاوبەش بۆ گەیشتن بە یەک یان چەند ئامانجی دیاریکراو، رێککەوتنێکی هاوبەش لە نێوان خۆیاندا دەبەستن و سەرەڕای پاراستنی شوناسی پێشووی خۆیان شوناسێکی گشتگیری نوێ بە ناوی بەرە پێک دێنن.

بەرەی کوردستانی پێویستە لە سەر بناغەی پرەنسیپ و بنەما سەرەکییەکانی ئازادی، مافیمرۆڤ، مافی نەتەوایەتی، دێموکراسی، دادپەروەری کۆمەڵایەتی و سێکۆلاریزم پێک بێت و لایەنە پێکهێنەرەکانی دەبێ باوەڕی قووڵیان بە پلۆرالیزمی سیاسی و جۆراوجۆری و فرەلایەنی و هەمەڕەنگی و ئازادی رادەربڕین و پێکەوە ژیانی ئاشتیخوازانە و چارەسەرکردنی کێشە و گرفتەکان لە رێگەی وتووێژی هێمنانە و بنیاتنەرهەبێ و بۆ پراکتیزەکردنی، خەباتی جیددی بکەن.

بۆ مان و بەردەوام بوونی کار و تێکۆشانی بەرەی کوردستانی پێویستە فرەچەشنی و یەکگرتوویی لە نێو بەرەدا پارێزراو بێ، سنووری ماف وئەرک و دەسەڵاتی ئەندامانی بەرە ڕوون و دیاریکراو بێ، سەربەخۆیی سیاسی و

سەرچاوە Serchawe

تەشکیلاتی لایەنە پێکهێنەرەکانی بەرە پارێزراو بێ، ڕێگە لە پاوانخوازی و سەرەڕۆیی هەر ئەندامێکی بەرە بگیرێ، هەموو ئەندامانی بەرە تێگەیشتنێکی هاوبەشیان بۆ پێڕەو و پڕۆگرامی بەرە هەبێ و بە کردەوە پێبەندی ڕێوشوێن و بڕیارەکانی بەرە بن.

بەرەی کوردستانی پێویستە بۆ هەڵومەرجی دیاریکراو لێکدانەوەی دیاریکراوی هەبێ و بۆ کێشە و پرسە سیاسییەکان و ڕووداو و دیاردە و پێکهاتە جۆراوجۆرەکان خوێندنەوەی دروست و واقێعبینانەی هەبێ و لە پێناو دابینکردنی مافە نەتەوایەتی و دیمۆکراتییەکانی خەڵکی کوردستان، لە هەموو شێوە ڕەواکانی خەبات کەڵکی پێویست وەرگرێ.
مەبەست لە پێکهێنانی بەرەی کوردستانی ئەوەیە کە لە پێناو گەیشتن بە مافە ڕەواکانی گەلەکەمان و بەدیهێنانی ئەو بەرنامە و ئامانجانەی کە لایەنە پێکهێنەرەکانیبەرە پێکەوەگەلاڵەی دەکەن، هێز و توانای لایەنە سیاسییەکان و خەڵک بخرێتە سەریەک و خەباتێکی هاوبەش و یەکگرتوو و شێلگیرانە بکرێت.

ئەوە ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگرە کە بۆ گەیشتن بە بەشێک لە ئامانجەکانی نەتەوەکەمان، دەبێ وشیاری و ئیرادە و بیر و بڕیار و زمان وگوتاری یەکگرتووی سیاسی هەبێ کە پێکهێنان و وەکارکەوتنی بەرەی کوردستانی لەم پێناوەدا کاریگەری گرینگی دەبێت.
بەرەی کوردستانی دەبێتە دینامیزمی خەباتی یەکگرتووی هێز و لایەنە سیاسییەکان و لەگەڵ پێشوازی خەڵکی کوردستان بەرەوڕوو دەبێ، وشیاری نەتەوایەتی و هەستی نیشتمانپەروەری بەهێز دەکات، هیوا و هێز و وورەی خەڵک بەرز دەکاتەوە، بەدبینی سیاسی لە نێو لایەنە سیاسییەکاندا کەم ڕەنگ و لاواز دەکات، باوەڕ بە یەکگرتن و یەکڕیزی لە نێو خەڵک و خەباتگێڕاندا پتەوتر دەکات، وتووێژی سەردەمیانە و بنیاتنەر دەبێت بە شێوازێکی باش بۆ پێکەوە ژیانی ئاشتیخوازانەی لایەنە سیاسییەکان و خەڵکی کوردستان.

بەرەی کوردستانی یارمەتیدەر دەبێت بۆ ئەوەیکە لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بە یەکڕیزی و یەک هەڵوێستی و ئیرادەی یەکگرتووی سیاسی و بە هێز و سەنگی زیاتر لەگەڵ لایەنە بیانی و ئێرانییەکان وتووێژ و هەڵسوکەوت بکەن، هەروەها لە ئاستی نێونەتەوەییشدا قورسایی و ئێعتباری کوردستان و خەباتە ڕەواکەی بەرچاوتر دەبێ و پێشوازی زیاتری لێدەکرێ.

ڕێکەوتی: ١١ی جانێوێری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

٣٢ هەمین ساڵرۆژی تێرۆرکرانی مامۆستا حەسەن شیوەسەلی:

٣٢سال لەمەوە بەرلە ١٦ی سەرماوەزی ١٣٦٦دا، رێژیمی ئیسلامیی ئێران لە کردەوەیەکی تیرۆریستیدا، کتێبێکی بۆمبرێژکراو بەناوی "سپید دندان" بۆمامۆستا حەسەن شیوەسەلی، ئەندامی کومیتەی ناوەندی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران دەنێرێ، کە بەداخەوەلەدستیدا دەتەقێتەوە و لەئەنجامی ئەو تێرۆرەدا مامۆستا حەسەن هەردوو دەست و چاوەکانی و هەستی بۆن کردن لەدەست دەدا. هەروەها هەشت ددان و بیسایی گوێیەکانیشی تا رادەی ١٠٠% و ٢٥% لەدەست دەدا و سینگی بە تەواوی دەسوتێ و تووشی نەخۆشی تینیتووس دێت.

بەشاهیدی کادر و پێشمەرگە و تێکۆشەرانی دێموکرات و خەڵکی کوردستان؛ مامۆستا حەسەن شیوەسەڵی مرۆڤێکی ئازادیخواز، عەداڵەتخواز. نیشتیمانپەروەر، دێموکرات و شۆڕشگێر بوو. رووناکبیرێکی بیرکراوە، تیژبیرو وریاو ژیر بوو. رەخنەگرێکی بنیاتنەرو ڕاهێنەرێکی داهێنەر بوو. سیاسەتوانێکی واقێعبین، دووربین، بەهومێدو باوەڕ پێکراو، مودیرێکی بە بەرنامە، بەئەزموون، دڵسۆز، بەمشوور، پڕکارو چالاک بوو. فەرماندەیەکی لێوەشاوە، شارەزا، بە توانا، ئازاو فیداکار بوو. پێشمەرگەیەکی بەدیسپلین، خاوەن ڕەوشت و ئاکار و کردەوەی دێمۆکراتی بوو. کادرێکی ڕاستگۆ، ڕووخۆش، خۆش مەشرەف و خاکی و خەڵکی بوو.

هەموو ئەو تایبەتمەندییە بەرزانە بوون کە مامۆستا حەسەن شیوەسەڵیان کردبە خۆشەویست وجێی متمانەو هیوای خەڵکی کوردستان، لە لایەکی دیکەشەوە فەرماندەیی و ئازایەتی و فیداکاری و قارەمانەتی کەم وێنەی حەسەن شیوەسەڵی لە شەڕی جەبهەیی دورودرێژو شەری پارتیزانی لە ناوەندو باکوور و باشووری رۆژهەڵاتی کوردستان لەدژی بەکرێگیراوانی رێژیمی ئیسلامی ئێران، ببوو بە باس و وێردی سەرزمانی خەڵکی کوردستان و ترس و دڵەڕاوکێ و نیگەرانی زۆری بۆ دەسەڵاتدارانی رێژیمی ئیسلامی ئیران دروست کردبوو، هەر بۆیە ڕێژیمی ئیسلامی ئێران پیلانی تێرۆری مامۆستا حەسەن شیوەسەڵی جێبەجێ کرد.

تیرۆر کردنی مامۆستا حەسەن شیوەسەڵی زەبرێکی کاریگەرو شوێندانەر بوو کە بەجەستەی حیزبی دێموکرات کەوت و بۆ بزووتنەوەی میللی دێموکراتی رۆژهەلاتی کوردستانیش خەسارێکی گەورەبوو. ئەم تیرۆرە لە لایەک بوو بەمایەی خەم وپەژارەی خەلکی کوردستان و دۆستانی گەلی کورد و لە لایەکی دیکەوە ڕق وقینی شۆڕشگیرانەی

ڕۆڵەکانی گەلی کوردی بەرامبەر بەرێژیمی ئیسلامی ئێران زیاتر لە پێشوو بزواند و لەسەردرێژدانی خەبات و ڕێبازی مامۆستا حەسەن شیوەسەڵی شێلگیرتری کردن .

ڕێژیمی ئیسلامی ئێران پێی وابوو بەم تیرۆرە مامۆستا حەسەن دەکوژێ و حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان لەخەبات و تێکۆشان سارد دەبنەوە،بەلام پاش تێپەربوونی ٣٢ ساڵ بەسەر ئەم تیرۆرەدا، مامۆستا حەسەن شیوەسەلی بەردەوام و بێحەسانەوەو بێ پسانەوە بەشیوازی سیاسی و تەشکیلاتی و دیپلۆماسی لەدژی ڕێژیمی ئیسلامی ئێران خەبات دەکات و حیزبی دیموکرات و بیرو ڕێبازو ئامانجی مامۆستا شیوەسەلی بەردەوام لە بەرەوپێشچوون و گەشەو درەوشانەوەدان و قوتابیانی شێوەسەڵی ئاڵای پڕ لەشانازی ئەویان بەشەکاوەیی ڕاگرتووەو بۆ گەیشتن بەماف و ئامانجە بەرزەکانی نەتەوەی کورد دڵسۆزانە و سەربەرزانەو شیلگیرانە خەبات دەکەن.

تێبینی ١: ئەو خۆفرۆشانەی کە ئەو تێرۆرەیان جێبەجێ کرد ٢ کەس بوون:

١- حەسەنی ڕەمەزانی دیوالان

٢- سەمەدی مەلا حەسەنی کاژێی ناوچەی سەردەشت، کەلەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە گیران و بەسەزای تاوانی خۆیان گەیشتن.

تێبینی ٢: پێویستە ئاماژە بەئەوە بکەم کە دادە کلسووم (هاوسەری مامۆستا حەسەن شیوەسەڵی) نەخش و ڕۆڵی گرینگی بووە لە پاراستن و بەردەوامی ژیان و زیندوومانەوەی مامۆستا حەسەن، بەم بۆنەوە سپاس و ڕێزو ئەمەکداری خۆم ئاراستەی دادە کلسووم دەکەم و لە ئاست لەخۆبوردوی و دلسۆزی و فیداکاری ئەم خۆشکە گەورەو بەرێزە سەری ڕێزو نەوازش دادەنوێنم،

هیوادارم لەگەڵ مامۆستاحەسەن شیوەسەلی تەندروست و تەمەندرێژو و شادو سەر فرازبن.

ڕێکەوتی: ٥ی دێسەمبەری ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

١٦ی سەرماوەز.ڕۆژی ڕێزگرتن لە کەمئەندامانی ڕەوتی خەباتی ڕەوای گەلەکەمان؛

هەرچەند ڕێزگرتن لەکەم ئەندامانی گەلەکەمان لەهەموو ڕۆژە کانی ساڵدا ئەرکی ئێمەیە، بەم حاڵە بۆ ئەمەگناسی بەرانبەر بەتێکۆشەرانی کەمئەندام، ناوەندی سیاسی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران لەڕاگەیەندراوێک دا (لە ١٣ی سەرماوەزی ١٣٩٧ی هەتاوی)، ڕۆژی ١٦ی سەرماوەزی وەک ڕۆژی کەم ئەندامانی حیزبی دێمۆکرات دیاریکرد.

١٦ی سەرماوەزی ١٣٦٦دا، ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لە کردەوەیەکی تیرۆریستیدا، کتێبێکی بۆمبڕێژکراو بەناوی "سپید دندان" بۆ مامۆستا حەسەن شیوەسەلی، ئەندامی کومیتەی ناوەندی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و فەرماندەی لێوەشاوەی هێزی گیارەنگ دەنێرێ، کە بەداخەوەلەدستیدا دەتەقێتەوە و لەئەنجامی ئەو تێرۆرەدا مامۆستا حەسەن هەردوو دەست و چاوەکانی و هەستی بۆن کردن لەدەست دەدا. هەروەها هەشت ددان و بیسایی گوێیەکانیشی تا ڕادەی ١٠٠%و ٢٥% لەدەست دەداوسینگی بە تەواوی دەسوتێ و تووشی نەخۆشی تینیتووس دێت.

ڕێژیمی ئیسلامی ئێران پێی وابوو بەم تیرۆرە مامۆستا حەسەن دەکوژێ و حیزبی دێموکرات وخەڵکی کوردستان لەخەبات و تێکۆشان سارد دەبنەوە، بەلام پاش تێپەر بوونی ٣٢ ساڵ بەسەر ئەم تیرۆرەدا، مامۆستا حەسەن شیوەسەلی بەردەوام و بێحەسانەوەو بێ پسانەوە بەشیوەی سیاسی و تەشکیلاتی و دیپلۆماسی لەدژی ڕیژیمی ئیسلامی ئیران خەبات دەکات و حیزبی دیموکرات و بیرو ڕێبازو ئامانجی مامۆستا شیوەسەلی بەردەوام لە بەرەوپێشچوون و گەشەو درەوشانەوەدان و قوتابیانی شێوەسەلی ئاڵای پڕ لەشانازی ئەویان بەشەکاوەیی ڕاگرتووەو بۆ گەیشتن بەماف و ئامانجە بەرزەکانی گەلەکەمان دڵسۆزانە و سەربەرزانەو شیلگیرانە خەبات دەکەن.

لەڕۆژی ١٦ی سەرماوەزدا لە ئاست فیدکاریی و خۆڕاگری کەمئەندامانی گەلەکەمان سەری ڕێزو نەوازش دادەنوێنم و ئەمەگناسیم بەرامبەر بەم تێکۆشەرانە دەردەبڕم و هیواخوازم شادو سەرفرازو سەرکەوتوو بن.

ڕێکەوتی: ٦ی دێسەمبەری ٢٠١٩

سەرچاوە
Serchawe

پێشمەرگە باسکی بەهێزی گەلە

پێشمەرگە ئەو مرۆڤە راستە قێنەیە کەلە پێناو رزگاری وئازادی وبەختیاری گەل ونیشتمانەکەیدا،لەهە موو خۆشی وئاسوودەییەکی ژیانی گوزەراوەو لەورێبازەدا بەشێوازی ڕەوا وگونجاو شێلگیرانە وئازایانە خەبات دەکات.

پێشمەرگە، ئەو مرۆڤە مافخوازەیە کەدژی چەوسانەوەی مرۆڤ بەدەستی مرۆڤە و لە پێناو بنبڕکردنی هەرچەشنە ستەمێکی چینایەتی، ڕەگەزی، ئایینی، نژادی ونەتەوایەتی دا خەبات دەکات.

پێشمەرگە؛ ئەو مرۆڤە تێکۆشەرەیە کەلە پێناو چەسپاندن وسەرکەوتنی دیمۆکراسی، مافی مرۆڤ، مافی نەتەوایەتی، فرەچەشنی وپلۆرالیزمی سیاسی دا خەبات دەکات.

پێشمەرگە؛ ئەو مرۆڤە ژیرو بیرکراوەیە کە لەپێناو بەرزکردنەوەی هەستی نیشتمانپەروەری، هوشیاری نەتەوایەتی و بەهێزکردنی ئیرادەی سیاسی نەتەوەکەی داخەبات دەکات.

پێشمەرگە؛ ئەو مرۆڤە پێشکەوتنخوازەیە کەلە پێناو چاکسازی، نوێبوونەوە، گۆڕان و گەشەی کۆمەلأیەتی، سیاسی و ئابووری نیشتمانەکەیدا خەبات دەکات.

پێشمەرگە؛ ئەو مرۆڤە خۆشناو دەست و زمان و داوێن پاکەیە کە پارێزگاری لەحورمەت و کەرامەتی مرۆڤ، سەروەت وسامانی گشتی، مێژوو، زمان، کولتوورو کەلەپووری رەسەنی نەتەوە و نیشتمانەکەی دەکات.

پێشمەرگە؛ ئەو مرۆڤە هۆشیارەیە کە بەزانین و تێگەیشتنەوە یاساو رێساو دیسیپلینی گەل و نیشتمانەکەی پەسەند دەکات و لەپێناو سەلماندن و چەسپاندن و سەرکەوتنیدا خەبات دەکات.

پێشمەرگە؛ ئەو مرۆڤە ئاشتیخوازەیە کە لە مەیدانی "شەری ڕەوا و وتوویژی شەرافەتمەندانە و ئاشتی سەربەرزانە و دادپەروەرانە" دا، لێهاتوو ئازاو چاو نەترسە.

پێشمەرگە؛ چرای ڕووناکی ڕێگای خەباتە، سۆمای چاوە، چاوگەی هیوایە، قەڵای ورەیە، باسکی بەهێزی گەلە، پارێزەری ڕاستەقینەی کوردو کوردستانە.

ڕێکەوتی: ١٤ی دێسەمبەری ٢٠١٩

سەرچاوەکان: ماڵپەری کوردستان میدیا، ماڵپەڕی هەڵۆی کوردستان و تۆڕی کۆمەڵایەتی فەیسبووک

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

بەفرانباری ٢٧١٩ی کوردی - جانێوێری ٢٠٢٠ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هاوڕێ حوسێن نازدار بۆ نووسین و ئامادەکردنی وتارو بابەتەکان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe